

ПРОЕКТ

ПЛАН УПРАВЛІННЯ СУББАСЕЙНОМ РІЧОК ПРУТ ТА СІРЕТ (2025-2030)

1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОВЕРХНЕВИХ ТА ПІДЗЕМНИХ ВОД СУББАСЕЙНА РІЧОК ПРУТ ТА СІРЕТ

Остаточний проект.

1.1 Опис річкового суббасейну

1.1.1 Гідрографічне та водогосподарське районування

Прут та Сірет є одними з найбільших річок Західної України та разом з Тисою входять до водозбір-ного басейну Нижнього Дунаю.

Рисунок 1 Річкові суббасейни Пруту та Сірету

Транскордонний суббасейн Пруту займає території Івано-Франківської та Чернівецької областей України, а також частину Румунії та Республіки Молдова (рис. 1.). Річка Прут протікає по території Івано-Франківської та Чернівецької областей, Республіки Молдова та Румунії. Загальна довжина річки 967 км (по Україні 299 км), площа водозбору – 27540 км², з яких у межах України – 8849 км². Загальне падіння 1577 м, середній похил 1,63‰. Коефіцієнт звивистості річки складає 2,10.

Малих річок в суббасейні річки Прут – 3604 штук, загальною довжиною – 6396 км, у тому числі річки довжиною більше 10 км в кількості – 67 штук, загальною довжиною – 1330 км. Середніх річок – 2 штук, загальною довжиною – 247 км.

Транскордонний суббасейн Сірету охоплює територію Чернівецької області та Румунії (рис. 1). Довжина річки 513 км (100 км на території України), площа водозбору 47600 км² (в межах України – 2070 км²). Загальне падіння складає 435 м, середній похил 4,4‰, коефіцієнт звивистості 1,92. В суббасейн річки Сірет впадають основні притоки: праві – річки Мигова, Малий Сірет; ліві – річки Міхідра та Котовець.

Відповідно до наказу Міністерства екології та природних ресурсів України № 103 від 3 березня 2017 року «Про затвердження меж районів річкових басейнів, суббасейнів та водогосподарських ділянок» в суббасейнах Пруту та Сірету виділяється дві водогосподарські ділянки.

1.1.2 Клімат

Клімат в суббасейнах Пруту та Сірету помірно-континентальний. Його особливості визначаються розміщенням суббасейнів на межі Волино–Подолії та альпійських гірських утворень Карпат. Кліматичні умови формуються під впливом континентальних повітряних мас із сходу і південного сходу і вологими морськими повітряними масами із заходу і південного – заходу.

Опади розподіляються дуже нерівномірно і залежать від висоти місцевості і експозиції схилів. Найбільша кількість опадів випадає в горах на висоті більше 1000 м і становить 1200-1500 мм на рік, в перед гірській – 600-700 мм на рік. Найбільше опадів отримують схили західної і південно-західної експозиції. Основна частина опадів (70–80%) випадає в теплий період року, а зимою – 20-25 % від річної кількості опадів. Сніговий покрив розподіляється нерівномірно в залежності від заліснення, висоти місцевості, форм рельєфу.

Весняне водопілля починається в березні. Характерною особливістю весняного періоду є паводки змішаного походження, коли поряд із стоком талих вод у живленні річки беруть участь дощі. Підйом рівня води весною складає 0,5-1,5 м.

Літньо–осінні паводки проходять в теплий період року. Найчастіше паводки утворюються в травні-липні, менше в серпні, ще менше у вересні-жовтні. Під час паводків підйом рівня води відбувається дуже різко з інтенсивністю 15-20 см на годину, а спад – 10-15 см. За звичайних років підйом рівня при паводках буває 1,5-2,0 м, при значних паводках – 5-6 м.

Зимовий період характеризується частими вторгненнями теплого вологого повітря з заходу і південного заходу. При цьому сніговий покрив швидко розтає, що призводить до утворення високих паводків. Повторюваність паводків різними роками дуже різна і встановити частоту їх повторення неможливо. Частота паводків знижується восени (жовтень-листопад) і протягом зими.

1.1.3 Рельєф

Суббасейн річки Прут має грушовидну форму з середньою шириною 40 км. За характером поверхні басейн ділять на три частини: гірську, передгірську і рівнинну. Гірська частина – це середньовисотні хребти українських Карпат, що простягаються майже паралельно один одному з північного заходу на південний схід, як і вся дуга Карпат. Гірську частину ділять на три зони: осьову, зону Центральних Карпатських депресій і зону Скибових Карпат. В осьову зону входить Чорногірський масив (г. Говєрла) і відзначається найглибшим розчленуванням, що досягає 500 м. Окремі вершини досягають висоти 2000 м (Піп Іван, Петрос). Центральна Карпатська депресія має абсолютні висоти 800-950 м. Зона Скибових Карпат – це чергування вузьких паралельно розташованих асиметричних хребтів. Гірські хребти, що примикають до рівнини з абсолютними висотами 700-800 м, називаються Краєвими Карпатами. Передгірська частина суббасейну займає територію між Карпатами і Прутом. Цей район характеризується складним пересічним рельєфом. Абсолютні висоти 350-550 м. Рівнинна частина басейну лежить на Прут-Дністровському межиріччі і дренається лівими притоками Прута, які утворюють хвилясто-долинно-балковий рельєф.

Площа суббасейну річки Сірет по висотним зонам поширюється нерівномірно. Значна частина – 400-600 м і тільки 0,7% складають площу, де висоти більше 1200 м. Сама верхня, південно-західна частина басейну до смт. Берегомет розташована на відрогах Карпат. Водорозділи проходять по окремих хребтах, гірські вершини досягають 1000-1300 абс. м. Хребти мають округлі плоскі вершини, круті схили розчленовані чисельними річковими долинами. Поступово гори змінюються полозою передгір'я (Прикарпаття-Буковина) з відмітками 500-600 м, які переходять в Подільське плато. Утворенню м'яких форм поверхні сприяють зсувні явища. Частина суббасейну річки Сірет розташована в Східних Карпатах, в районі Покутсько-Буковинських Карпат та на Буковинській передгірній височині.

1.1.4 Геологія

Частина суббасейну Пруту розташована в Карпатах і складена мезозойськими відкладами (сланці, кварцити), перекриті зверху флішем (піщаники, глини, мергелі та вапняки) третинного періоду та товщою четвертинних алювіальних щебених відкладень.

Аналіз геологічної будови суббасейну Пруту показав, що найбільш водозбагаченими є водоносні шари у південній частині Передкарпатського прогину. На ділянках уздовж лівого схилу Пруту води пов'язані з алювіальними відкладами еоплейстоцену та нижнього плейстоцену. Водовмісними породами тут є піски та галечник надзаплавних терас потужністю до 20 м.

Гірська частина суббасейну річки Сірет складена палеозойськими слюдяними та іншими метаморфічними сланцями, передгірна частина – піщаниками, глинистими сланцями і вапняками (головним чином крейдовими), рівнинна частина – піщаниками, мергелями, вапняками та глинистими сланцями. У прошарках пісків та піщаників на глибині 250-300 м зустрічаються водоносні горизонти з водою, яка є придатною для пиття та інших технічних цілей, але вони не мають суцільного поширення.

1.1.5 Гідрогеологія

В суббасейнах річок Прут та Сірет виділяється три гідрогеологічні райони: Волино-Подільський артезіанський басейн, Передкарпатський передгірський артезіанський басейн, район складчастої області Карпат.

Волино-Подільський артезіанський басейн займає Прут-Дністровське і частково Прут-Сіретське межиріччя. Тут розвинуті осадові породи палеозою, мезозою та кайнозою, які представлені глинисто-піщаними відкладами. Також територія вкрита чохлом елювіально-делювіальних суглинків. Густо розвинена річкова сітка обумовлює значний дренаж підземних вод і перевагу поверхневого стоку над підземними.

Передкарпатський передгірський артезіанський басейн займає зону перед карпатського прогину і в геоструктурному відношенні займає проміжне положення між слабо дислокованими відкладами Волино-Подільської плити та інтенсивно дислокованими відкладами Карпат. В складі порід переважають глинисті утворення молас і флішу. Особливістю є те, що майже всі накопичені в ньому підземні води є високо мінералізовані.

Район складчастої області Карпат займає південно-західну частину Чернівецької області. В його геологічній будові приймають участь флішеві утворення палеогену та крейди. Гідрогеологічні умови обумовлені, в основному, тектонічними особливостями.

Характерною особливістю є наявність карсту в неогенових відкладах.

1.1.6 Ґрунти

В долині річки Прут більшого поширення набувають чорноземи: опідзолені, неглибокі та глибокі малогумусні. У нижній течії дефіцит вологи спричинив поширення південних чорноземів та каштанових ґрунтів з ознаками засолення.

Частина суббасейну річки Прут, у межах гір, складається із піщано-легко- та середньосуглинистих, місцями дерново-підзолистих в комплексі з опідзоленими, зрідка гірсько-торфяно-підзолистими ґрунтами. Русло складене здебільшого піщано-гальковими і гальково-кам'янистими ґрунтами.

В гірській частині суббасейну річки Сірет переважають буроземи середньо-опідзолені та гірсько-підзолисті ґрунти, у передгір'ї та на рівнині вони змінюються дерново-середньопідзолистими поверхнево-оглеєними, а в долинах річок – дерново-підзолисто-глеєвими в комплексі з луковими опідзоленими. За механічним складом ґрунти в горах відносяться до піщано-середньо суглинистих, на рівнині – до легко суглинистих. Підстилаючий шар має низьку водопроникність.

1.1.7 Рослинність

Важливу роль у формуванні гідрологічного режиму річок і водойм, формуванні якості води відіграє рослинність. Близько 35% площі суббасейну річки Прут зайнято широколистяними і хвойними лісами. В лісистих Карпатах яскраво виражена ландшафтна зональність. Для передгірної зони характерні дубові і грабові ліси, де поряд з літнім дубом ростуть типові для Західної Європи зимовий дуб та західноєвропейський бук.

Нижні схили гір (300-600 м) зайняті широколистяними лісами (літній дуб, граб, бук, клен, липа, іноді з домішками ялини та ялиці). Такі ліси зустрічаються і вище 600 м, але дещо змінені, зі збільшенням висоти починає переважати бук та посилюється роль хвойних дерев. Ялинові ліси домінують на висоті 1350-1600 м. Вершини гір зайняті субальпійськими луками, заростями гірської сосни та вільхи. Лівобережна частина суббасейну річки Прут, в основному, відкрита і розорана та з рідкими масивами лісу.

Значна частина суббасейну річки Сірет (41% від загальної площі) зайнята лісами. Передгірна і схили гір до висоти 600 м – переважно дубовими, вище і до 1000 м переважає буковий ліс, ще вище, до 1300 м – хвойний ліс.

Верхів'я окремих гір відкриті, та являють собою субальпійські луки – полонини.

В рівнинній частині ліс зберігся лише місцями, решта площі розорана та зайнята луками.

1.1.8 Тваринний світ

Тваринний світ в суббасейнах річок Прут та Сірет різноманітний. Лише фауна хребетних в межах українських Карпат налічується 435 видів. Водяться мешканці середньоевропейських широколистих лісів – олень благородний, козуля європейська, черепаха болотна; представники Середземномор'я – жаба зелена, саламандра плямиста, а також мешканці Сибірської тайги – глухар, тетерук.

Є багато ендеміків – білка карпатська, тритон карпатський. З долини річок до субальпійських чагарників перекочує на літо бурий ведмідь. З хижаків зустрічаються куниця, тхори, рисі, вовки.

У лісах, садах, на полях і водоймищах живуть майже 200 видів птахів. Більшість з них – мешканці лісів (численні види горобинних: дятли, голуби). Заболочені місця населяють лиски, кулики, чаплі, лелеки. Зустрічаються гірська плиска, сойка, гірський щеврик карпатський глухар.

У річках суббасейнів Пруту та Сірету водяться різноманітні види риб: українська мінога, стерлядь, форель струмкова, форель райдужна, щука, плітка, веризуб, вівсянка, краснопінка, лин, марена, судак, окунь, бички, карась, в'юн, сом, йорж, короп, гловень, верховодка, рибець, миньок, носар. Швидка течія, кам'янисте, рідке мулисте дно, бідність планктону й слабо розвинена рослинність визначили склад іхтіофауни. Тут поширені ріофільні, всеїдні види, що відкладають ікру на кам'янистий або голоно-піщаний субстрат.

1.1.9 Гідрологічний режим

Суббасейн р. Прут

Живлення: снігове та дощове.

Основна область формування стоку Пруту - верхня частина суббасейну, водотоки якого характеризуються паводковим режимом протягом усього року, та його передгірська ділянка до м. Чернівці (6890 км², 25% всієї водозбірної площі).

На Карпатській території суббасейну р. Прут середні багаторічні значення модуля річного стоку є найвищими (16,2-20,6 л/с км²), на передгірській ділянці (м. Чернівці) – 10,7 л/сек км² та найнижчі на Подільській частині суббасейну Пруту (м. Леово, Республіка Молдова) – 3,13 л/с км². Таким чином, верхня частина басейну формує близько 2/3 річного стоку Прута.

Середньорічні витрати становлять 78-94 м³/с, з коливаннями від 40 до 162 м³/с.

Внутрішньорічний розподіл стоку

Водні ресурси р. Прут на протязі року розподілені нерівномірно. Найбільші витрати спостерігаються з квітня по липень, з максимумом середніх витрат в червні 124-127 м³/с. Мінімальні витрати не більше 60 м³/с фіксуються в зимові місяці.

В річному ході опадів в суббасейні Пруту значний вплив має висотне положення місцевості. Випадання опадів на території розподіляється дуже нерівномірно і зростає із збільшенням висоти місцевості. В середньому, збільшення річних сум опадів складає 13-15% з підняттям на 100 м. Основна маса опадів випадає в теплу пору року. Зимом випадає 20-25% опадів від їх річної суми. В середньому на рік буває 150-190 днів з опадами. Ефективних, з гідрологічної точки зору, дощів (таких що утворюють гідрологічний стік) випадає 5-20 на рік.

Сніговий покрив на території розподіляється нерівномірно, в залежності від залісненості, від розчленованості рельєфу, від місцевості. Середній запас води в снігу в гірській частині 40-50 мм, в рівнинній – 20-30 мм.

Максимум стоку формується за рахунок випадіння інтенсивних дощів зливового характеру. Кількість опадів на одну добу може складати величину 300-320 мм. Великі зливові дощі утворюють катастрофічні паводки. Вони спостерігаються, в основному, в червні-серпні.

Найменший стік спостерігається в кінці літа, восени і зимою. В цей період кількість атмосферних опадів зменшується. Зимові мінімуми, як правило, менші ніж літні.

Льодовий режим характеризується нестійкістю. Основні фази льодового режиму виявляють залежність від висотного положення. Середня тривалість періоду з льодовими явищами триває 80-140 днів

Підвищена злизова діяльність на північно-східних схилах Карпатських гір обумовлює виникнення часто повторюваних зливових паводків, що становить характерну особливість режиму Прута. Карпатські притоки р. Прут являють собою гірські річки з великими ухилами, зі скелясто-валунним та галечниковим ложем та малоприникаючими підстилаючими ґрунтами. Вологість повітря тут велика, а випаровування незначне. Відмічені орографічні та кліматичні особливості створюють сприятливі умови для поверхневого стоку.

Суббасейн р. Сірет

Живлення суббасейну р. Сірет: снігове і дощове. Основна область формування стоку Сірету - верхня частина басейну, водотоки якого характеризуються паводковим режимом протягом усього року.

На Карпатській території суббасейну р. Сірет середні багаторічні значення модуля річного стоку є найвищими – 15,7 л/с км² (с. Лопушна), а нижче по течії – 8,2 л/с км² (м. Сторожинець). Середньорічні витрати становлять 5,51 м³/с (м. Сторожинець).

Внутрішньорічний розподіл стоку

Внутрішньорічний режим стоку характеризується проходженням паводків з березня по серпень, під час яких річки в суббасейні Сірету переносять в середньому 55-70% річного стоку. В цей період входять сезони: весна (березень-травень) та літо (червень – серпень). Сезоном, на який приходить найменша доля річного стоку (10-15 %) є зима (грудень-лютий). В цьому сезоні спостерігається і найменший місячний стік – біля 1% річного.

В річному ході опадів в суббасейні Сірету значний вплив має висотне положення місцевості. Випадання опадів на території розподіляється дуже нерівномірно і зростає із збільшенням висоти місцевості. В середньому, збільшення річних сум опадів складає 13-15% з підняттям на 100 м.

Сніговий покрив на території басейну розподіляється нерівномірно, в залежності від залісненості, від розчленованості рельєфу, від місцевості. Середній запас води в снігу в гірській частині 40-50 мм, в рівнинній – 20-30 мм.

Максимум стоку формується за рахунок випадіння інтенсивних дощів злизового характеру. Кількість опадів на одну добу може складати величину 300-320 мм. Великі злизові дощі утворюють катастрофічні паводки. Вони спостерігаються, в основному, в червні-серпні.

Льодовий режим характеризується нестійкістю. Основні фази льодового режиму виявляють залежність від висотного положення. Середня тривалість періоду з льодовими явищами в басейні Сірет на висотах 501-700 м абс. становить 105-125 днів, на висотах 251-500 м абс. - 95-115 днів, а на висотах, менших 250 м абс., 85-110 днів.

1.1.10 Специфіка річкового басейну

Підвищена злизова діяльність на північно-східних схилах Карпатських гір обумовлює виникнення часто повторюваних зливових паводків, що становить характерну особливість режиму Пруту та Сірету. Карпатські притоки річок являють собою гірські річки з великими ухилами, зі скелясто-валунним та галечниковим ложем та малоприникаючими підстилаючими ґрунтами. Вологість повітря тут велика, а випаровування незначне. Відмічені орографічні та кліматичні особливості створюють сприятливі умови для поверхневого стоку.

Після злиття з Черемошем водність Пруту збільшується майже в два рази. Швидке зростання водності відбувається на передгірській ділянці, де річка приймає свої праві притоки. Характерна особливість р. Прут у тому, що вона набирає свою повну водність вже в районі м. Чернівці.

Важливою особливістю річок Прут та Сірет є велика водність і часті паводки, що спричиняє реальну загрозу не тільки для господарської сфери, але й для життя людей, які мешкають в суббасейнах Пруту та Сірету.

Кількість днів у році з підвищеною мутністю, як і концентрація завислих наносів, збільшується по мірі віддалення від витoku до гирла.

1.1.11 Типологія масивів поверхневих вод

Типологію МПВ виконано відповідно до Методики визначення масивів поверхневих вод (далі – Методика), затверджених наказом Мінприроди від 14.01.2019 №4 з метою деталізації гідрографічного

районування території України, підготовки програми державного моніторингу вод, а також розроблення та оцінки ефективності виконання ПУРБ.

У суббасейнах річок Прут та Сірет визначені МПВ двох категорій поверхневих вод – річки і штучні та істотно змінені масиви поверхневих вод.

Для типології та делініяції річок застосовано систему А ВРД ЄС (Таблиця 1).

Таблиця 1: Дескриптори для річок (система А)

Дескриптори		
Висота водозбору, м	Площа водозбору, км ²	Геологічні породи
• середньогір'я: понад 800 • низькогір'я: 500 – 800 • височина: 200 – 500 • низовина: < 200	• малі: 10 - 100 • середні: >100 - 1000 • великі: >1 000 - 10 000 • дуже великі: > 10 000	• вапнякові • силікатні • органічні

Відповідно до перелічених вище дескрипторів у категорії «річки», визначено 14 типів МПВ у сБР Прут та Сірет (Таблиця 2).

сБР Прут та Сірет знаходиться в межах двох екорегіонів – Карпати (номер 10) та Східні рівнини (номер 16).

За площею водозбору річки віднесено до малих (з площею водозбору менше 100 км²), середніх (від 100 до 1000 км²), великих (від 1000 до 10 000 км²) річок.

Відповідно до висоти водозбору річки суббасейну розташовані на середньогір'ї (більше, ніж 800 м), низькогір'ї (від 500 до 800 м), височині (від 200 до 500 м) та на низовині (менше, ніж 200 м).

Геологічні породи району суббасейну річок Пруту та Сірету представлені одним типом: силікатні (Si).

Таблиця 2: Типи МПВ категорії «річки»

№	Код типу	Тип
1	UA_R_10_S_2_Si	мала річка на височині в силікатних породах
2	UA_R_10_S_3_Si	мала річка на низькогір'ї в силікатних породах
3	UA_R_10_S_4_Si	мала річка на середньогір'ї в силікатних породах
4	UA_R_10_M_2_Si	середня річка на височині в силікатних породах
5	UA_R_10_M_3_Si	середня річка на низькогір'ї в силікатних породах
6	UA_R_10_M_4_Si	середня річка на середньогір'ї в силікатних породах
7	UA_R_10_L_2_Si	велика річка на височині в силікатних породах
8	UA_R_16_S_1_Si	мала річка на низовині в силікатних породах
9	UA_R_16_S_2_Si	мала річка на височині в силікатних породах
10	UA_R_16_S_3_Si	мала річка на низькогір'ї в силікатних породах
11	UA_R_16_M_1_Si	середня річка на низовині в силікатних породах
12	UA_R_16_M_2_Si	середня річка на височині в силікатних породах
13	UA_R_16_L_1_Si	велика річка на низовині в силікатних породах
14	UA_R_16_L_2_Si	велика річка на височині в силікатних породах

1.1.12 Референційні умови

Референційні значення мають бути встановлені для всіх типів МПВ, за всіма дескрипторами елементів якості (фітопланктон, фітобентос, інша водна флора, макробезхребетні і риби), які будуть застосовані для класифікації екологічного стану. Тобто, референційні показники є першоосновою для проведення оцінки екологічного стану МПВ.

Референційні умови та межі класів екологічного стану масивів поверхневих вод повинні бути типоспецифічними, що робить проведену на їх основі оцінку порівнюваною з даними, отриманими для одного типу МПВ в різні періоди та різних басейнових системах. Відповідно до вище вказаного при встановленні референційних умов та меж класів екологічного стану МПВ було використано уніфіковані підходи, рекомендовані Водною рамковою Директивою, а також враховано результати подібних робіт, проведених як в Україні, так і за її межами.

Встановлення переліку типоспецифічних референційних показників досягалося комбінацією трьох методичних прийомів:

1. Дослідження просторово зумовлених референційних умов
2. Застосування історичних даних

3. Прогнозне моделювання даних

У гірській частині суббасейну Пруту для окремих типів МПВ, у першу чергу для малих річок на середньогір'ї, збереглися практично непорушені або мінімально порушені ділянки. На основі узагальнення результатів їх обстеження було сформовано просторово зумовлені референційні умови. На жаль, для МПВ, які знаходяться в межах середніх та великих річок, особливо розташованих на висотах менше 500 м над рівнем моря, непорушених ділянок збереглося вкрай мало, або й взагалі не збереглося. Для таких типів МПВ референційні умови було встановлено шляхом прогностичного моделювання із врахуванням даних, отриманих для відповідних типів МПВ в інших регіонах.

Враховуючи тривалу історію вивчення гідроекосистем регіону науковцями Чернівецького університету і накопичення потужного пласту фактичних даних по окремих водоймах та показниках було проведено ретроспективний аналіз, який дозволив заповнити відсутні дані щодо часової мінливості окремих характеристик.

Враховуючи досвід роботи в регіоні, спираючись на набуті в ході

міжнародних стажувань навички, інтегральним підходом у встановленні референційних умов став метод використання експертного висновку.

Таблиця 3. Референційні гідробіологічні створи в суббасейнах Пруту та Сірету

Річка	Створи	Типи МПВ	Географічні координати	
Товарниця	с. Товарниця Чернівецька область	UA_R_10_S_4_Si	48.1279618263455	25.163534823954603
Товарниця	с. Околина Чернівецька область	UA_R_10_S_3_Si	48.14664829635	25.120134668274613
Товарниця	с. Околина Чернівецька область	UA_R_10_S_2_Si	48.15723650797463	25.08133380318068
Дземброня	с. Дземброня Івано-Франківська обл.	UA_R_10_S_4_Si	48.09924536101558	24.6793372693556
Шибени	с. Зелене Івано-Франківська обл.	UA_R_10_S_4_Si	47.9938097060528	24.681307811680018
Чорний Черемош	с. Зелене Івано-Франківська обл.	UA_R_10_S_4_Si	47.9736300855285	24.6887029297124
Чорний Черемош	с. Явірник Івано-Франківська обл.	UA_R_10_M_4_Si	48.01467402270344	24.724107609530527
Прут	с. Глиниця Чернівецька обл.	UA_R_10_S_4_Si	48.34104643614398	25.712442269364132
Прутець-Чемеговський	с. Микуличин Івано-Франківська обл.	UA_R_10_S_4_Si	48.323545850169616	24.71672019811173
Білий Черемош	с. Стебне Івано-Франківська обл.	UA_R_10_M_3_Si	48.10394880491394	24.98537755516241
Сірет	с. Лопушна Чернівецька обл.	UA_R_10_S_4_Si	48.059333715211935	25.281408818289812
Сірет	с. Долишній Шепіт Чернівецька обл.	UA_R_10_S_3_Si	48.00767658057091	25.287983633867235
Сірет	с. Стара Жадова Чернівецька обл.	UA_R_10_M_2_Si	48.21253625353718	25.492953989691966
Сіретель	с. Красноільськ Чернівецька обл.	UA_R_10_S_4_Si	47.99690074722875	25.477239269841537
Сіретель	с. Красноільськ	UA_R_10_S_3_Si	48.02939200221158	25.61684417619508

	Чернівецька обл.			
Єзерул	с. Красноільськ Чернівецька обл.	UA_R_10_S_3_Si	47.95220292029291	25.55954763386535

У Додатку 1 Додатку 2 представлені референційні значення біологічних показників для кожного з типів МПВ суббасейнів Пруту та Сірету.

1.2 Визначення масивів

1.2.1 Поверхневі води

У сБР Пруту та Сірет визначення МПВ проводилося на 133 річках (згідно даних геопорталу «Водніресурси України» Державного агентства водних ресурсів України).

В межах сБР Прут та Сірет визначено 298 МПВ (Додаток 3). Визначені МПВ відносяться до таких категорій поверхневих вод:

- річки,
- істотно змінені (ІЗМПВ).

Категорія «річки»

Згідно з Методикою визначено 249 МПВ. Кількість визначених МПВ залежно від дескрипторів татипів наведена у таблиці 4 та 5.

Таблиця 4: Розподіл МПВ категорії «річки» за дескрипторами

Дескриптор	Показник	Кількість МПВ
за екорегіоном	Східні рівнини	110
	Карпати	139
за площею водозбору	малих (S)	201
	середніх (M)	42
	великих (L)	6
за висотою водозбору	на середньогір'ї	44
	на низькогір'ї	61
	на височині	113
	на низовині	31
за геологічними породами	в силікатних породах	249

Таблиця 5: Розподіл МПВ категорії «річки» за типами

№	Код типу	Тип	Кількість визначених МПВ
Екорегіон №10 Карпати			
1	UA_R_10_S_2_Si	мала річка на височині в силікатних породах	27
2	UA_R_10_S_3_Si	мала річка на низькогір'ї в силікатних породах	50
3	UA_R_10_S_4_Si	мала річка на середньогір'ї в силікатних породах	41
4	UA_R_10_M_2_Si	середня річка на височині в силікатних породах	7
5	UA_R_10_M_3_Si	середня річка на низькогір'ї в силікатних породах	10
6	UA_R_10_M_4_Si	середня річка на середньогір'ї в силікатних породах	3
7	UA_R_10_L_2_Si	велика річка на височині в силікатних породах	1
Екорегіон №16 Східні рівнини			
8	UA_R_16_S_1_Si	мала річка на низовині в силікатних породах	18
9	UA_R_16_S_2_Si	мала річка на височині в силікатних породах	64
10	UA_R_16_S_3_Si	мала річка на низькогір'ї в силікатних породах	1
11	UA_R_16_M_1_Si	середня річка на низовині в силікатних породах	11
12	UA_R_16_M_2_Si	середня річка на височині в силікатних породах	11
13	UA_R_16_L_1_Si	велика річка на низовині в силікатних породах	2
14	UA_R_16_L_2_Si	велика річка на височині в силікатних породах	3

Категорія «істотно змінені масиви поверхневих вод».

У суббасейнах визначено **49 кІЗМПВ**. Частка кІЗМПВ від загальної кількості МПВ в сБР Прут та Сірет становить **16,4 %**.

Основна частина (24 МПВ) віднесені до кІЗМПВ з причини морфологічних змін.

9 МПВ віднесені до кІЗМПВ з причини поєднання порушення неперервності потоку води та середовищ і акумуляція.

16 МПВ віднесені до кІЗМПВ з причини поєднання порушення неперервності потоку води та середовищ, акумуляція і морфологічні зміни (рис.2).

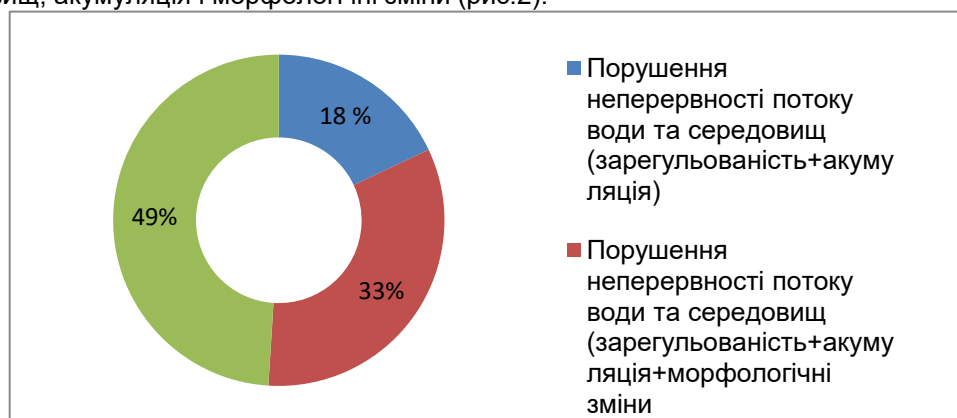

Рисунок 2 Розподіл кІЗМПВ за причинами гідроморфологічних навантажень (%)

Відсотковий розподіл визначених МПВ в сБР Прут та Сірет за категоріями представлений на рисунку3.

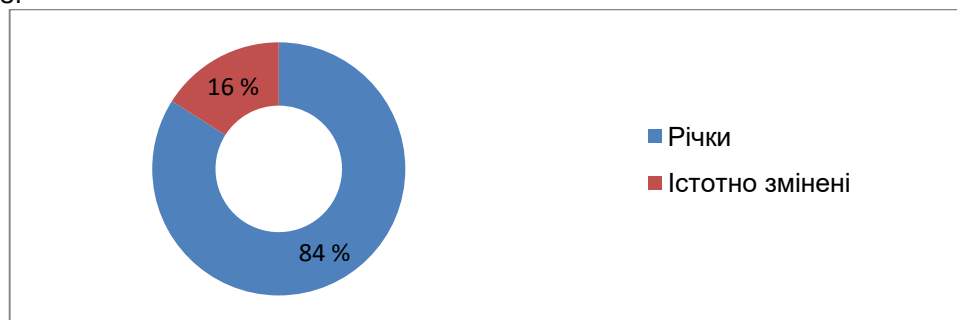

Рисунок 3 Розподіл визначених МПВ за категоріями (%)

Кожному із 298 МПВ, визначеному в сБР Прут та Сірет, присвоєно унікальний код, який має вигляд:

UA_ M5.3.X_XXXX

- UA – Україна
- M5.3 – код району басейну річки Дунай (згідно наказу Міністерства екології та природних ресурсів України № 103 від 29 березня 2017 р. «Про затвердження Меж районів річкових басейнів, суббасейнів та водогосподарських ділянок»)
- X – код суббасейну РБР Дунай (2 – Прут, 3 – Сірет)
- XXXX – унікальний номер визначеного МПВ в суббасейнах річок Прут та Сірет.

Кожен лінійний МПВ (категорії «річки», «штучні або істотно змінені МПВ») має довжину (км). Довжина МПВ в сБР Прут та Сірет коливається від **0,3 км** (UA_M5.3.2_0143 – р.Виженка) до **119,7 км** (UA_M5.3.2_0007 – р.Прут).

На рисунку 4 представлений розподіл визначених лінійних МПВ в сБР Прут та Сірет по довжині.

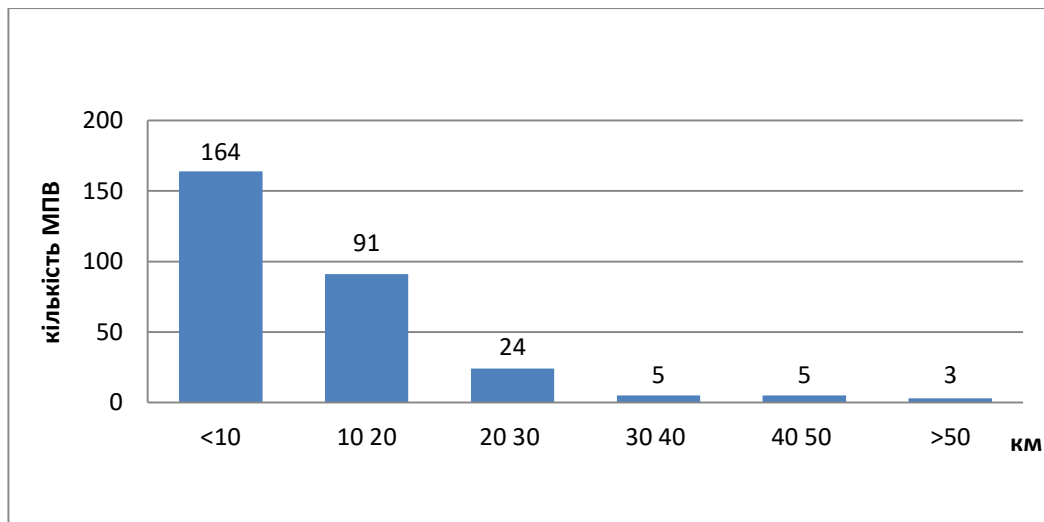

Рисунок 4 Розподіл визначених лінійних МПВ за довжиною

Кожний полігональний МПВ (категорії «істотно змінені МПВ») має площу (км²). Площа МПВ в сБР Прут та Сірет коливається від **0,16 км²** (UA_M5.3.2_0229 – водосховище на р.Глодос) до **0,47 км²** (UA_M5.3.2_0217 – водосховище на р.Черлена).

На рисунку 5 представлений розподіл визначених полігональних МПВ в сБР Прут та Сірет залежно від площі.

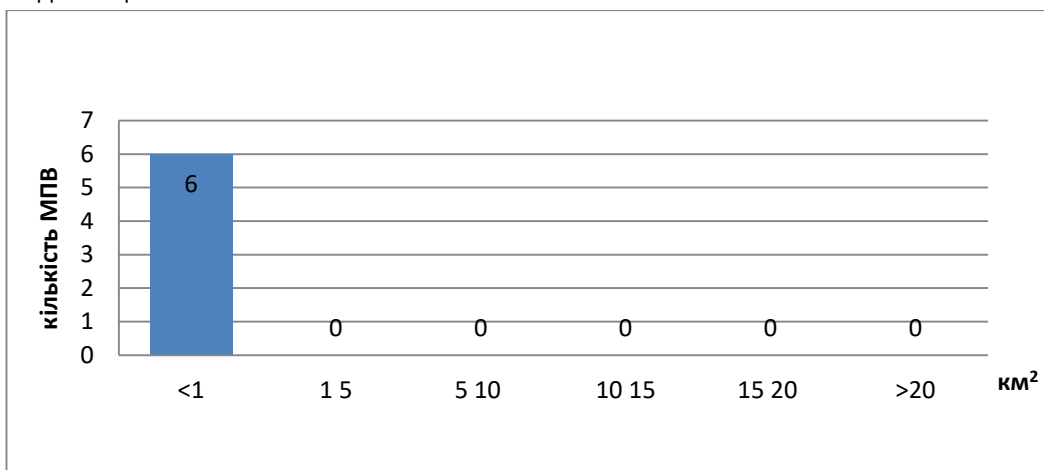

Рисунок 5 Розподіл визначених полігональних МПВ залежно від площі

1.2.2 Підземні води

Визначення масивів підземних вод здійснювалось згідно з Методикою визначення масивів поверхневих та підземних вод (далі Методика), затвердженою наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 14.01.2019 № 4.

У процесі ідентифікації МПЗВ на території суббасейнів Пруту та Сірету визначено 8 МПЗВ (Таблиця 9, Додаток 3).

В процесі визначення МПЗВ розроблені коди МПЗВ, наприклад UAM5200Q100, де:

- UA – країна;
- M5 – міжнародний код морської системи;
- 2 – басейн річки, згідно Водного кодексу;
- 0 – суббасейн річки, згідно Водного кодексу;
- 0Q – геологічна система (геологічний вік водовмісних порід);
- 100 – номер МПЗВ.

Таблиця 6: Перелік визначених МПЗВ сБР Прут та Сірет

Назва МПЗВ	Водовміщуючі породи	Кількість МПЗВ	Код МПЗВ
МПВ в алювіальних відкладах заплав голоцену та надзаплавних терас верхнього неоплейстоцену ($a^{1-5}P_{III}+aH$)	Піски, супіски, суглинки, гравій, галечники, гравійно-галькові відкладення з прошарками піску та суглинку, ґрунтовий шар	2	UAM5320Q100 UAM5330Q100
МПВ у міоценових відкладах (N1s1, N1ks, N1tr, N1op)	Піски, пісковики, піщанисті глини і органогенні вапняки, мергелі, суглинки, супіски, ґрунтовий шар	2	UAM5320N100 UAM5330N100
МПВ у палеоцен-еоценових відкладах (P_{1-2})	Тріщинуваті аргіліти, алевроліти, пісковики, суглинки, супіски, ґрунтовий шар	2	UAM532PG100 UAM533PG100
МПВ у верхньокрейдових відкладах (K_2)	Пісок, пісковик, прошарки мергелів, вапняків, кременів, опок. Суглинки супіски, вапняк, фліш, ґрунтовий шар	2	UAM5320K100 UAM5330K100
	Всього	8	

2 ОСНОВНІ АНТРОПОГЕННІ ВПЛИВИ НА КІЛЬКІСНИЙ ТА ЯКІСНИЙ СТАН ПОВЕРХНЕВИХ І ПІДЗЕМНИХ ВОД, У ТОМУ ЧИСЛІ ТОЧКОВИХ ТА ДИФУЗНИХ ДЖЕРЕЛ

Остаточний проект.

2.1 Поверхневі води

Суббасейни річок Пруту та Сірету розташовані у межах 2 областей (Чернівецька, Івано-Франківська). Соціально-економічна структура басейну створює передумови до формування антропогенного навантаження, яке чинить вплив на екосистеми поверхневих вод. До основних чинників антропогенного навантаження відносяться:

- населення. В басейнах Пруту та Сірету нараховується 628 населених пунктів, проживає близько 1 млн. осіб, щільність населення в Чернівецькій та Івано-Франківській областях близько 90 осіб/км².
- підприємства різних галузей економіки України. До основних галузей промислового виробництва в суббасейнах відносяться: хімічна і нафтохімічна промисловість, виробництво продукції будівельного призначення, деревини, виробів з деревини, легка промисловість, машинобудування, виробництво та розподілення електроенергії, харчова промисловість та перероблення сільськогосподарської продукції.
- у сільському господарстві в межах суббасейнів розвинене тваринництво, вирощування зернових, цукрового буряка, овочів, кормових, технічних культур, садівництво, у тому числі, із застосуванням зрошення.
- поперечні споруди на малих і середніх річках унеможливають вільне проходження води, наносів та міграцію гідробіонтів, а також змінюють транзитний режим річок на акумуляційний.
- урбанізація, сільське господарство, добування піску та гравію та ін. негативно впливають на морфологію річок.

Характеристика антропогенного навантаження та його впливу проведена на підставі хімічних, фізико-хімічних та гідроморфологічних показників, які відображають умови існування біотичної складової водних екосистем. Зміна вказаних параметрів за умови значного антропогенного навантаження може призвести до ризику недосягнення «доброго» екологічного стану вод.

Методологічною основою аналізу слугувала модель DPSIR, розроблена Європейським Агентством Навколишнього середовища (ЕЕА)²⁷ та адаптована до умов України. Визначення антропогенного навантаження полягало у послідовному аналізі Чинників/Видів діяльності (Drivers) → Навантаження (Pressures) → Стану (State) → Впливу (Impact) → Розроблення заходів (Response) (рис.6).

²⁷ CIS Guidance #3 Pressure and Impact Analysis, EU, 2003

Рисунок 6 Концептуальна модель DPSIR

2.1.1 Забруднення органічними речовинами

Основною причиною забруднення органічними речовинами є недостатній ступінь очищення стічних вод або взагалі відсутність очистки. Органічне забруднення може привести до значних змін кисневого балансу поверхневих вод і, як наслідок, до зміни видового складу гідробіотів або навіть їх загибелі. Надходження органічних речовин зі стічними водами, як правило, оцінюють за непрямыми показниками БСК і ХСК.

Дифузні джерела

Забруднення органічними речовинами за рахунок дифузних джерел визначається переважно домогосподарствами сільського населення, які не підключені до каналізаційних мереж. Водовідведення таких індивідуальних господарств здійснюється шляхом накопичення в відстійниках, з яких стічні води фільтруються в найближчі горизонти підземних вод.

Оцінку навантаження від сільського населення проводили розрахунковим методом. Для цього скористалися коефіцієнтами надходження органічних речовин за рахунок життєдіяльності 1 особи. У Європейських країнах генерація навантаження від населення розраховується за наступними показниками: БСК₅ – 60 г/добу / особу, ХСК – 110 г/добу/ особу.

За результати оцінки виявлено, що всього за рік від розподілених джерел в суббасейнах Пруту та Сирету надходить органічних речовин: 44 т за БСК₅ та 81 т за ХСК, що значно перевищує сумарне надходження від точкових джерел. Причиною цього є невисокий рівень підключення населення до очисних споруд. У сільських населених пунктах та невеликих містах стічні води відводяться у відстійники, облаштовані у землі, звідки забруднюючі речовини легко потрапляють у підземні води і транспортуються з ними у поверхневі води.

Найбільший вплив дифузного забруднення органічними речовинами в басейні мають річки: Прут, Перемишка, Любіжня, Ослава, Біла Ослава, Красна, Товмачик, Товмач, Пістинка, Брустурка, Лючка, Акра, Рибниця, Волиця.

Точкові джерела

Житлово-комунальне господарство

Основною причиною забруднення органічними речовинами є недостатній ступінь очищення стічних вод або взагалі відсутність очистки. Органічне забруднення може привести до значних змін кисневого балансу поверхневих вод і, як наслідок, до зміни видового складу гідробіотів або навіть їх загибелі. Надходження органічних речовин зі стічними водами, як правило, оцінюють за непрямыми показниками БСК і ХСК.

В суббасейнах річок Прут та Сирет до комунальних очисних споруд підключені міські та районні центри. Збір стічних вод у сільських і селищних населених пунктах здійснюється в індивідуальні септики або вигреба, які є одним із потенційних джерел забруднення підземних водоносних горизонтів у суббасейнах річок Прут та Сирет.

У 2018 році забруднення органічними речовинами від комунальних точкових джерел склало 1,237 тис.т за БСК₅ і 0,502 тис.т за ХСК.

Основними забруднювачами органічними речовинами басейнів р. Прут та р. Сірет є підприємства комунальної галузі: ДКП «Чернівціводоканал» (м.Чернівці), МКП «Косівміськводосервіс» м. Косів, Верховинське ВКП с-ще Верховина, Заставнівське, Глибоцьке, Сторожинецьке виробничі управління житлово-комунального господарства, КП «Новоселицька міська тепломережа».

Домінуючу частину забруднення органічними речовинами генерує місто Чернівці з населенням близько 260 тис.чол. Зі стічними водами з цього міста надходить 91% органічних речовин по БСК₅ і 60% - по ХСК.

Промисловість

Органічне забруднення МПВ суббасейнів річок Прут та Сірет відбувається в основному за рахунок підприємств деревообробної та харчової (м'ясопереробної) промисловості. Забруднення органічними речовинами від промислових точкових джерел становили 0,001 тис.т за БСК₅ і 0,012 тис.т за ХСК.

Сільське господарство

Забруднення органічними речовинами від сільськогосподарських точкових джерел незначне і в 2018 році склало 0,001 тис. т за ХСК. Це пояснюється переважним відведенням нормативно-чистих вод рибними господарствами, що становить 99% загального обсягу стічних вод підприємств сільського господарства.

2.1.2 Забруднення біогенними речовинами

Забруднення біогенними речовинами, зокрема азотом (N) і фосфором (P), стимулює евтрофікацію поверхневих вод. У 2018 році в поверхневі води Пруту та Сірету всіма суб'єктами господарювання було відведено:

- азоту амонійного – 0,052 тис.т;
- азоту нітратного – 0,552 тис.т;
- азоту нітритного - 0,007 тис.т;
- ортофосфатів – 0,033 тис.т.

При цьому джерелами надходження є стічні води комунального господарства та промисловості. Широке використання фосфоровмісних пральних порошків і миючих засобів при недостатній очистці стічних вод посилює забруднення біогенними речовинами. В Україні встановлені обмеження вмісту фосфатів в миючих засобах, що відповідають регламенту Європейського Парламенту. Ефективність видалення фосфору із стічних вод більшості очисних споруд в Україні не перевищує 20%, проте в зв'язку із застарілим обладнанням ефективність його «вилучення» очисними спорудами часто не досягає проектних значень.

Дифузні джерела

Тип землепокриву є домінуючим чинником антропогенного навантаження від дифузних джерел.

Відповідно до фізико – географічного поділу спостерігаються чіткі відмінності типів земельного покриття, що істотно впливає на емісію елементів. В цілому, в напрямку від витoku до гирла річок Прут та Сірет спостерігається зниження ступеню залісненості території, тоді як частка сільськогосподарських земель, які забезпечують основне надходження біогенних елементів, навпаки зростає. Порушення ґрунтового покриття внаслідок оранки призводить до значних втрат поживних речовин внаслідок дефляції та водного стоку.

В верхів'ях річок Прут та Сірет, у гірській зоні, де невисокі температури і велика кількість опадів, немає інтенсивного сільськогосподарського виробництва. Тут розвинуто м'ясомолочне тваринництво та вівчарство.

Іншим важливим показником формування антропогенного навантаження від дифузних джерел забруднення є інтенсивність землеробства, що виражається, передусім, у кількості застосованих добрив. У складі внесених добрив домінують азотні добрива.

Точкові джерела

Житлово-комунальне господарство

Забруднення біогенними речовинами від точкових джерел викликано, переважно, скидами недостатньо очищених або неочищених стічних вод міст.

У межах басейнів річок Прут та Сірет зі стічними водами комунальних підприємств у 2018 році надійшло:

- 0,129 тис. азоту амонійного;
- 0,546 тис. т нітратних сполук азоту;
- 0,007 тис.т азоту в нітритній формі;
- 0,032 тис. т фосфору ортофосфатів.

Промисловість

Аналіз надходження біогенних речовин в складі стічних вод промислових підприємств показав, що в 2018 році було відведено:

- 0,003 тис.т в формі нітратних сполук;
- 0,001 тис.т азоту нітратного;
- 0,0002 тис.т фосфору ортофосфатів.

Надходження біогенних речовин у поверхневі води суббасейнів Пруту та Сірету є рушійною силою евтрофікації, що призводить до збільшення первинної продукції та накопичення органічної речовини. Збагачення води поживними речовинами, які стимулює розвиток автотрофних гідробіонтів, наслідком чого є небажане порушення балансу організмів у водному середовищі та зниження якості води.

Серед біогенних речовин домінуючу роль відіграють сполуки фосфору та нітрогену. Більшу роль має фосфор, азот значно рідше лімітує розвиток автотрофних організмів, що пов'язано із здатністю багатьох бактерій і ціанобактерій до його фіксації.

Біогенні речовини можуть надходити як від точкових, так і дифузних джерел. При цьому основними джерелами надходження є неочищені стічні води комунального господарства та промисловості. Широке використання фосфоровмісних пральних порошків і миючих засобів при недостатній очистці стічних вод посилює забруднення біогенними речовинами. Ефективність видалення фосфору із стічних вод більшості очисних споруд в Україні не перевищує 20%, проте в зв'язку із застарілим обладнанням ефективність його «вилучення» очисними спорудами часто не досягає проектних значень.

2.1.3 Забруднення небезпечними речовинами

Джерелами забруднення небезпечними і специфічними речовинами є: комунальні і промислові скиди, дощовий стік з територій, пестициди та інші хімічні речовини, що застосовуються сільському господарстві, та аварійні забруднення. Небезпечні речовини включають метали, нафту та її похідні, ендокринні продукти, фармацевтичні препарати та інші. Перелік пріоритетних речовин зазначений у Директиві 2008/105/ЄС і наказі Мінприроди від 06.02.2017 №45 «Про затвердження переліку забруднюючих речовин для визначення хімічного стану масивів поверхневих і підземних вод та екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод» і включає в себе 45 речовин (для поверхневих вод).

Контроль за вмістом забруднюючих речовин у скидах стічних вод в даний час здійснюється для тих параметрів, які передбачені проектами гранично допустимих скидів (ГДС) водокористувачів та вимогами статистичної звітності (переважно забруднення органічними і біогенними речовинами). Важкі метали та інші пріоритетні речовини, такі як поліароматичні вуглеводні, пестициди не визначаються.

Забруднення речовинами, частина з яких може бути специфічними для РсБР Пруту та Сірету, в 2018 році становили: 1,797 т заліза, 5,156 т СПАР, 0,758 т нафтопродуктів.

Житлово-комунальне господарство

Деякі з речовин, які можуть бути віднесені до специфічних речовин для РсБР Пруту та Сірету, виявлені в стічних водах житлово – комунальних підприємств: 0,735 т нафтопродуктів, 5,138 т СПАР, 1,768 т заліза.

Промисловість

Дані про обсяги скидів небезпечних речовин від промислових джерел відсутні. На законодавчому рівні не передбачено вказувати небезпечні речовини скидах стічних вод від промислових підприємств України. У формі звітності про використання водних ресурсів (звіт про використання води за

формою №2 ТП-водгосп (річна), затвердженої наказом Мінприроди від 16.03.2015 №78), зокрема в таблиці 2 «Водовідведення», в переліку небезпечних речовин вказані тільки 4 метали.

Дані про інші речовини (41 речовина), які відносяться до переліку небезпечних речовин (наказ Мінприроди від 06.02.2017 №45), відсутні. Також в проектах нормативів гранично-допустимих скидів небезпечних речовин у поверхневі водні об'єкти небезпечні речовини взагалі не вказані. Відповідно, промислові підприємства не визначають в скидах стічних вод в поверхневі водні об'єкти небезпечні речовини, не вказують їх в своїх звітах і не платять за їх скидання. Обсяги скидання речовин від промислових джерел забруднення, які можуть бути специфічними для РсБР Пруту та Сірету в 2018 році становили: 0,020 т нафтопродуктів, 0,003 т СПАР, 0,027 т залі-за.

Пестициди

Інформація про використання пестицидів відсутня. В Україні проводяться роботи по ліквідації запасів стійких органічних забруднювачів та непридатних пестицидів.

2.1.4 Аварійне забруднення та вплив забруднених територій (полігонів, майданчиків, зон тощо)

В суббасейнах річок Прут та Сірет за даними державної статистичної звітності 2ТП-водгосп (річна) у 2018 році не зафіксовані випадки аварійного забруднення водних об'єктів.

2.1.5 Гідроморфологічні зміни

Гідроморфологічні зміни є однією із головних водно-екологічних проблем (ГВЕП), які перешкоджають досягненню встановлених та закріплених в Плані управління річковим басейном (ПУРБ) екологічних цілей. Гідроморфологічні зміни, як результат господарської діяльності, впливають на умови існування водних угруповань. Наявність гідроморфологічних змін масивів поверхневих вод (МПВ) призводить до погіршення екологічного стану багатьох МПВ у суббасейнах Пруту та Сірету.

Гідроморфологічні зміни поділяються на типи:

- порушення неперервності потоку води та середовищ – поздовжнє порушення безперервності річок та середовищ існування (поперечні штучні споруди в руслі річки, переривання потоку води, порушення вільної течії річок, переміщення наносів, міграції риб та інших гідробіонтів);
- порушення гідравлічного зв'язку між руслами річок та їх заплавами;
- гідрологічні зміни (забір води, гідропікінг /коливання рівнів води штучного походження);
- морфологічні зміни (модифікація морфології русла, берегів, прилеглої частини заплави річок, наприклад, спрямлення).

Основними видами діяльності, які призвели до гідроморфологічних змін є урбанізація, протипаводковий захист, спрямлення русел та регулювання стоку річок (ставки і водосховища).

Греблі, рампи, загати та інші споруди, що перетинають русло від одного берега до іншого порушують вільну течію річки та обмежують міграцію риби та інших живих організмів. При цьому критерієм віднесення споруди до такої, що порушує течію та міграцію, є висота споруди більше 0,3 м для річок, де переважають риби родини корошових, та 0,8 м, де домінують риби родини лососевих.

В районі суббасейнів річок Прут та Сірет греблі та інші штучні поперечні споруди, що розташовані в руслах річок, будувались, насамперед, для акумуляції води, з подальшим її використанням для потреб водозабезпечення населення та промисловості. Деякі греблі були збудовані, як складова гідроелектростанцій (мініГЕС).

Всього визначено 25 кіЗМПВ, де є порушення неперервності потоку води та середовищ, з яких 6 кіЗМПВ – водосховища, які розташовані на річках Віца, Гуків, Сталінешти, Глодос, Черлена та Щербинці, з яких два водосховища об'ємом більше 1 млн. м³, а саме:

- водосховище на р. Черлена, об'ємом 3,16 млн.м³, максимальний напір на греблі - 10 м, розташоване на території Ванчиковецької сільської ради Чернівецької області;
- водосховище на р. Щербинці, об'ємом 1,37 млн.м³, максимальний напір на греблі - 9 м, розташоване за межами с. Костичани на території Костичанівської сільської ради Чернівецької області (відстань від гирла річки до греблі - 4 км).

Нажаль, більшість з поперечних споруд на річках не обладнана рибходом, через що обмежується міграція видів риб. Крім цього греблі обмежують вільну міграцію деяких гідробіонтів і змінюють режим стоку зважених і в значній мірі наносів, що перекочуються по дну. Дрібні фракції наносів накопичуються вище гребель, а нище їх спостерігається вимивання і ерозія.

Порушення гідравлічного зв'язку між руслами річок та їх заплавами. Гідравлічний зв'язок між руслом та заплавою відіграє важливу роль у функціонуванні водних екосистем, забезпечуючи водою важливі середовища існування риб та гідробіонтів, та позитивно впливає на стан поверхневих та підземних вод.

Оцінка даного типу гідроморфологічних змін входить до гідроморфологічного протоколу оцінки МПВ, який використовується ДСНС при виконанні державного моніторингу поверхневих вод (показники №10: «Взаємодія між руслом та заплавою: 10а – Можливість затоплення заплави, 10б – Обмежувачий фактор розвитку горизонтальних деформацій русла»). Наразі дані моніторингу цього показника в межах суббасейнів Пруту та Сірету відсутні.

Гідрологічні зміни. Гідрологічні зміни впливають на водні об'єкти через забори води та коливання рівнів води нижче гребель, і як наслідок, призводять до зміни режиму та розподілу стоку річок. Скиди, забори води та штучні періодичні коливання рівня води (гідропікінг) є ключовими навантаженнями, які вимагають запровадження компенсаційних заходів у масштабах всього річкового басейну.

Зменшення природного стоку в умовах глобального потепління та природного маловоддя, зменшення швидкостей течії та утворення застійних зон сприяє процесам евтрофікації, і, як наслідок, призводить до погіршення біорізноманіття та деградації водних екосистем.

Критерії оцінки гідрологічних змін які призводять до недосягнення доброго екологічного потенціалу: забір води (малі та середні річки – забір води більше витрати 75% забезпеченості; великі та дуже великі річки – забір води більше витрати 90% забезпеченості), та коливання рівнів води, які перевищують 0,5 м протягом доби протягом більшої частини року.

У суббасейні Пруту та Сірету не спостерігаються випадки гідрологічних змін.

Морфологічні зміни. Для суббасейнів річок Прут та Сірет властива велика природна інтенсивність перетворювання русла. Через меандрування (звивистість русла) та водну ерозію постійно відбувається розмив та руйнування берегів річки. Ці явища спостерігаються практично на всіх високих берегах увігнутих звивин. Береги випуклих звивин є акумулятивними формами русла. На деяких ділянках річки спостерігається тенденція до прориву меандр, внаслідок чого утворюється нове русло. Як правило, інтенсивному розмиву підпадають високі береги річок, деформації яких супроводжуються обрушенням в річку великих мас ґрунту з берегових уступів і падінням ростучих дерев та кущів, якими залісна значна частина прибережних територій. Руйнування берегів на значних ділянках або природне спрямлення (прориви) русла можуть спричиняти негативні екологічні наслідки - застійні явища, просадки рівнів води та інше, також в результаті розмиву берегів втрачаються цінні прибережні землі. Однак, основними чинниками, які негативно впливають на природну морфологію русел, берегів, заплави річок суббасейнів Пруту та Сірету, є урбанізація, протипаводковий захист та сільське господарство. Внаслідок цих видів діяльності, річки на певних ділянках зазнають спрямлення, берегокріплення, заплава розорюється майже до русла, змінюється її природна рослинність.

В межах суббасейнів річок Прут та Сірет морфологічні зміни спостерігаються на 24 кіЗМПВ.

З метою протипаводкового захисту збудовано та реконструйовано гідротехнічні споруди (захисні дамби та закріплені ділянки берегів) та спрямлені русла річок. Захист життя та майна людей, господарської інфраструктури має не меншу важливість ніж добрий екологічний статус річок, тому будівництво та реконструкція протипаводкових дамб раніше, зараз і в майбутньому є абсолютно доцільним. Компромісом між збереженням природи та протипаводковим захистом є максимально широкий міждамбовий простір при будівництві нових дамб, будівництво польдерів, які б затоплювалися під час високих паводків, будівництво гідротехнічних споруд (наприклад, шлюзів) для подачі річкової води у заплавні озера та відрізані річкові рукави, а також демонтаж чи перенесення вглибину заплави вже збудованих дамб, там де зараз не існує нагальної потреби протипаводкового захисту. Останнім часом протипаводкові дамби будуються локально для захисту того чи іншого населеного пункту чи господарського об'єкту, а не суцільно вздовж річки і це є наочним прикладом компромісу між природою та людиною.

Зменшення варіативності глибини та ширини русла, порушення природного балансу ерозії та акумуляції, звуження міждамбового простору та обмеження вільного меандрування річок призводить до збіднення складу та зменшення чисельності біологічних показників – риби, донних безхребетних, вищої водної рослинності, фітопланктону. Заплава, на деяких ділянках використовується для сільськогосподарського виробництва, і як наслідок – відбувається змив ґрунту та добрив у річку під час паводків, зменшується частка природної рослинності. Зменшення природної заплави річки (в т.ч. через безсистемну забудову заплавлених територій) є фактором, який негативно впливає на екологічний стан водних тіл. В подальшому необхідно відновлювати природні заплави річки та відповідно адаптувати господарську діяльність,

З часом, коли кількість даних моніторингу збільшиться, а мережа пунктів спостережень розшириться, оцінку гідроморфологічних змін МПВ можна буде виконувати за даними моніторингу.

У суббасейнах Пруту та Сірету визначено 298 МПВ. На основі даних про наявні поперечні споруди в руслі, місця заборів води та коливання рівнів, а також з використанням космічних знімків, топографічних та кадастрових карт частина визначених МПВ – 49 МПВ (16,4% всіх визначених МПВ), визначено як істотно змінені (кіЗМПВ). З них:

- 24 МПВ – через морфологічні зміни,
- 9 МПВ – через порушення неперервності потоку води та середовищ+акумуляція
- 16 МПВ – через порушення неперервності потоку води та середовищ+акумуляція+морфологія. (Рисунок 7, Таблиця 7).

Таблиця 7. Гідроморфологічні зміни МПВ суббасейнів Пруту та Сірету

№	Гідроморфологічні зміни	Навантаження	Кількість ізМПВ	% від загальної кількості МПВ
1	порушення неперервності потоку води та середовищ	зарегульованість (акумуляція води)	9	3
2	порушення неперервності потоку води та середовищ	зарегульованість (акумуляція води), морфологічні зміни	16	5,4
3	морфологічні зміни	зарегульованість	24	8

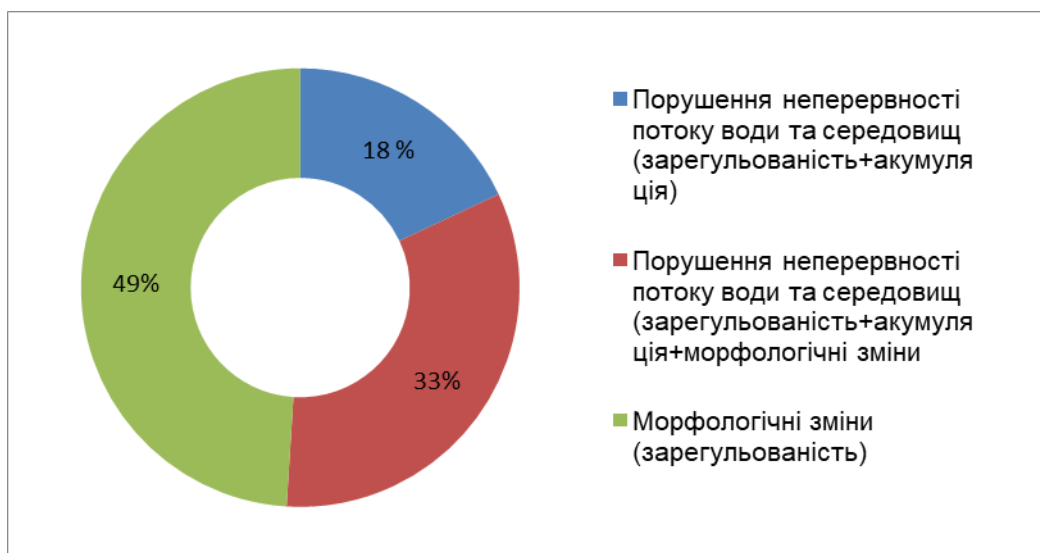

Рисунок 7 Розподіл ізМПВ за типами гідроморфологічних навантажень

Всі ці МПВ треба розглядати як такі, де існує ризик недосягнення доброго екологічного потенціалу.

Критерії оцінки недосягнення доброго екологічного потенціалу наступні:

- порушення безперервності потоку води та середовищ (поперечні штучні споруди в руслі річки, порушення безперервності потоку води та руху наносів і міграції риб, інших гідробіонтів);
- забір води (малі та середні річки – забір води більше витрати 75% забезпеченості; великі та дуже великі річки – забір води більше витрати 90% забезпеченості) – за результатами аналізу антропогенних впливів є декілька великих заборів води, але жоден з них не перевищує витрати 75% та 90% забезпеченості на малих і середніх та великих і дуже великих річках.
- акумуляція води (ставки із підпором більше 1 км або декілька ставків з підпорами менше 1 км, але їхня сумарна довжина більше 30% довжини МПВ, а також водосховища із об'ємом більше 1 млн. м³);
- коливання рівні води нижче греблі (коливання рівнів води перевищують 0,5 м протягом доби протягом більшої частини року);
- порушення природних морфологічних характеристик річок (гідроморфологічний клас нижче третього за результатами моніторингу, або спрямлення більше, ніж 70% довжини МПВ за відсутності даних моніторингу).

Таблиця 8. Розподіл ізМПВ в суббасейнах Пруту та Сірету по адміністративних областях

№	Область	порушення неперервності потоку води та середовищ (зарегульованість+ акумуляція)	порушення неперервності потоку води та середовищ (зарегульованість+ акумуляція+ морфологічні зміни)	морфологічні зміни (зарегульованість)
1	Чернівецька	9	16	20
2	Івано-Франківська	0	0	4

30 річок у суббасейнах Пруту та Сірету на всій довжині визначені істотно зміненими (з них 12 річок повністю гідроморфологічно змінени внаслідок порушення неперервності потоку води та середовища, акумуляції та морфологічних змін). Серед 133 річок суббасейнів Пруту та Сірету 103 річки (77%) не зазнали жодних гідроморфологічних змін. (Рисунок 8).

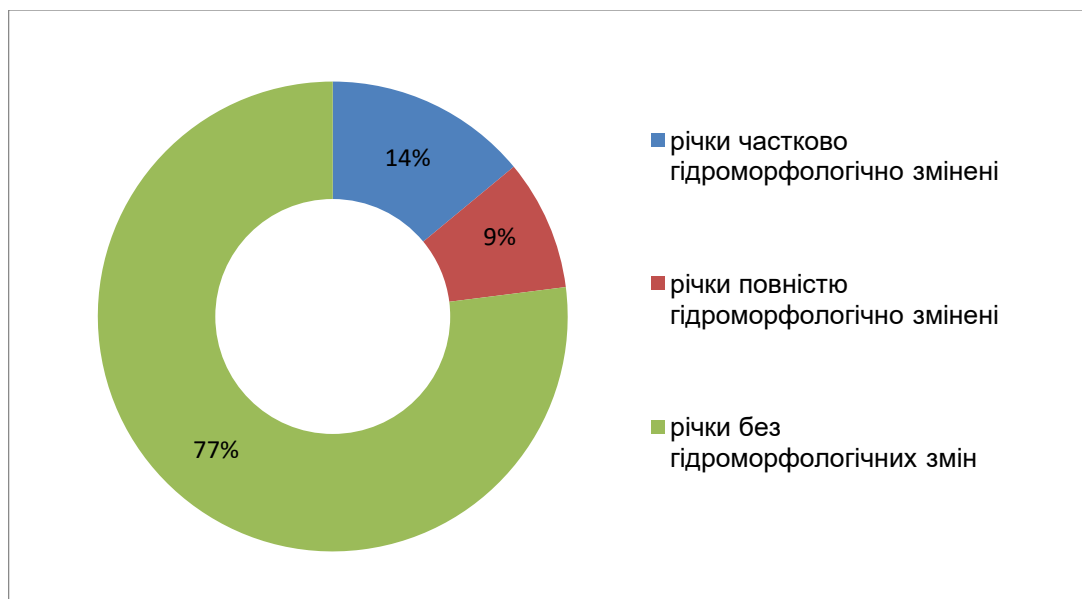

Рисунок 8 Розподіл річок суббасейнів Пруту та Сірету за наявністю гідроморфологічних змін

На основі аналізу головних водно-екологічних проблем пов'язаних із гідроморфологічними навантаженнями в суббасейнах Пруту та Сірету, можна зробити висновок, що відновлення (ревіталізації) потребують 49 МПВ, визначені як кіЗМПВ.

Всього в суббасейнах річок Прут та Сірет визначено 133 МПВ категорії «річки», із них категорія «штучні або істотно змінені масиви поверхневих вод» – 30 (в районі суббасейну річки Прут -27, річки Сірет – 3). У гірській частині суббасейну Пруту для окремих типів МПВ, у першу чергу для малих річок на середньогір'ї, збереглися практично непорушені або мінімально порушені ділянки. На жаль, для МПВ, які знаходяться в межах середніх річок, особливо розташованих на висотах менше 500 м над рівнем моря, непорушених ділянок збереглося вкрай мало.

2.2 Підземні води

2.2.1 Забруднення

2.2.2 Об'єми / запаси

2.2.3 Інші істотні антропогенні впливи

3 ЗОНИ (ТЕРИТОРІЇ), ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ОХОРОНІ, ТА ЇХ КАРТУВАННЯ

Оновити інформацію до 2023 року.

3.1 Об'єкти Смарагдової мережі

Об'єкти Смарагдової мережі – це території для збереження біологічного різноманіття, створених (визначених) відповідно до Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції). Її метою є забезпечення довгострокового виживання видів і біотопів, зазначених у Бернській Конвенції, які потребують спеціального захисту.

30 листопада 2018 р. шість країн: Республіка Білорусь, Грузія, Республіка Молдова, Норвегія, Швейцарія та Україна офіційно затвердили переліки об'єктів Смарагдової мережі на своїх територіях. Повний перелік Смарагдової мережі України включає 271 територію⁴, а мережа займає близько 8% території України.

У суббасейні Прута розташовано 8 об'єктів Смарагдової мережі, які охоплюють 35% (3 329 км²).

За категоріями об'єкти Смарагдової мережі суббасейну Прута поділяються на:

- заказник – 4
- національний природний парк – 3
- регіональний ландшафтний парк – 1

Рисунок 9 Розподіл об'єктів Смарагдової мережі у суббасейні Пруту за категоріями (%)

Жоден із об'єктів не має розробленого плану управління та розвитку.

У суббасейні Сірету розташовано 4 об'єкти Смарагдової мережі. Смарагдова мережа становить 37% (773 км²) від площі суббасейну Сірету. Жоден із об'єктів не має розробленого плану управління та розвитку.

За категоріями об'єкти Смарагдової мережі суббасейну Сірету поділяються на:

- заказник – 2
- національний природний парк – 1
- регіональний ландшафтний парк – 1

Рисунок 10 Розподіл об'єктів Смарагдової мережі у суббасейні Сірету за категоріями (%)

Жоден із об'єктів не має розробленого плану управління та розвитку.

3.2 Зони санітарної охорони

Зони санітарної охорони включають в себе території розміщення водозаборів для питного водопостачання населення. Згідно постанови Кабінету Міністрів України про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів від 18 грудня 1998 р. № 2024 ці зони відносяться до так званого першого поясу (суворого режиму) дотримання режиму використання. Постановою передбачений цілий ряд дозволених та заборонених дій в межах питних водозаборів.

Держави-члени повинні виявити у кожному РБР:

- Усі масиви поверхневих / підземних вод, які використовують для забору води, призначеної для споживання людиною, що надають у середньому більше 10 м³ води на добу або забезпечують водоспоживання більш ніж 50 осіб та
- Ті водні масиви, що призначені для майбутнього використання з цією ж метою.

Державним обліком водокористування в Україні, що здійснюється через подання звітів про використання води за формою № 2ТП-водгосп, передбачена звітність лише тих водокористувачів, що здійснюють забір води із поверхневих та підземних водних об'єктів в обсязі від 5 м³ води на добу

В суббасейнах Пруту та Сирету розташовано 156 водозаборів, що здійснюють забір води об'ємом більше 5 м³ на добу. З них водозаборів підземних вод – 91, поверхневих – 65 (рис. 11)

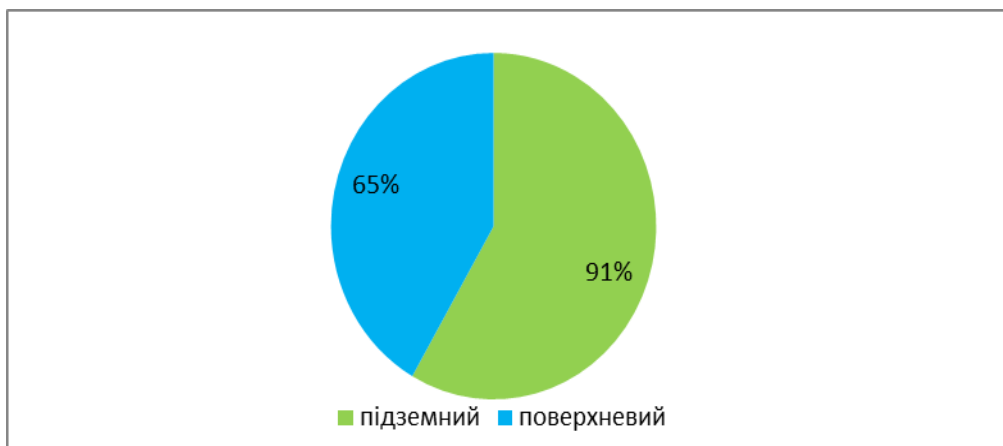

Рисунок 11 Розподіл питних водозаборів за типами (%)

Організація ведення державного обліку водокористування здійснюється Державним агентством водних ресурсів України.

3.3 Зони охорони цінних видів водних біоресурсів

Зони, визначені для охорони економічно важливих водних видів чи зони охорони цінних видів водних біоресурсів (як це звучить в Україні) включають в себе ті, де проживають або вирощують такі водні ресурси що представляють значну економічну цінність. В якості прикладу можна навести ОЗ в межах прибережних вод на заході Франції, де вирощують велику кількість моллюсків (устриці, мідії та інші), а прибуток від їхнього продажу складає вагомий внесок у економіку країни. В залежності від специфіки ОЗ програма їх моніторингу може включати додаткові показники або періодичність відбору проб. Разом з тим в ЄС є багато країн, які не визначають такі ОЗ.

Рибне господарство в басейні Пруту великого розвитку не зазнало. Це пов'язано, що вода річки Прут в цілому прохолодна та містить багато завислих наносів. Більш сприятливі умови спостерігаються на рівнинній частині Чернівецької області. Головну роль грає не сама річка Прут, а ставки які знаходяться в суббасейні Пруту. Вони, в основному, використовуються для риборозведення. У гідрографічному суббасейні Сирету не зафіксовано зон, де проводиться комерційний вилов риби.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2011 р. № 1209 «Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів водних біоресурсів», список цінних видів біоресурсів налічує 54 види риб, 27 видів водних безхребетних та 2 види водоростей. Сюди входять як рідкісні види, так і поширені по всій території України.

За даними Державної служби статистики України у 2018 році частка прибутку від добування водних

біоресурсів у внутрішніх водах, у виключній (морській) економічній зоні та у відкритому морі становила лише 0,05% ВВП України.

Таким чином приймаючи до уваги вищезазначене, а також відсутність відповідного законодавства, вважаємо за недоцільне включення цього типу ОЗ до першого циклу ПУРБ.

3.4 Масиви поверхневих/підземних вод, які використовуються для рекреаційних, лікувальних, курортних та оздоровчих цілей, а також води, призначені для купання

Зони рекреації водних об'єктів — це земельні ділянки з прилеглим водним простором, призначені для організованого відпочинку населення на прибережних захисних смугах водних об'єктів. Місця масового відпочинку визначаються органами місцевого самоврядування відповідно до наданих їм повноважень щороку перед початком літнього купального сезону. Вздовж річок, навколо озер, водосховищ та інших водойм встановлюються водоохоронні зони, в межах яких виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

На території водоохоронних зон та у прибережних захисних смугах забороняється:

- зберігання та застосування пестицидів і добрив;
- влаштування кладовищ, літніх таборів для худоби, гноєсховищ, скотомогильників, звалищ сміття, полів фільтрації, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, тощо;
- скидання неочищених стічних вод;
- будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;
- миття та обслуговування транспортних засобів і техніки.

Вимоги до розміщення і організації зон рекреації водних об'єктів:

- для організації зон рекреації водних об'єктів, їх власники або орендарі зобов'язані перед початком кожного купального сезону погодити експлуатацію пляжу з Держпродспоживслужбою.
- зона рекреації повинна бути розміщена за межами санітарно-захисних зон промислових підприємств. Зону рекреації слід віддаляти на максимально можливу відстань (не менше 500м) від шлюзів, гідроелектростанцій, місць скидання стічних вод, стійбищ, водопою худоби та інших джерел забруднення.
- пляжі не повинні розміщуватися у межах першої зони поясу санітарної охорони джерел господарчо-питного водопостачання.

Екологічні цілі для зон рекреації:

- якість води водоймищ і рік, що використовуються в зонах рекреації, повинна відповідати вимогам санітарного законодавства.
- склад і властивості води в районі рекреаційного водокористування повинні відповідати вимогам за фізико-хімічними та санітарно-мікробіологічними показниками.

Вимоги до моніторингу вод в зонах рекреації:

- відбір проб води для відомчого контролю у водоймищах органам місцевого самоврядування необхідно проводити щорічно не менше 2 разів перед початком купального сезону (на відстані 1 км вверх по течії від зони купання на водотоках і на відстані 0,1 - 1,0 км у обидва боки від неї на водоймищах, а також у межах зони купання).
- період купального сезону такий відбір проб води проводиться не рідше двох разів на місяць не менше ніж у двох точках, вибраних відповідно до характеру, протяжності та інтенсивності використання зон купання.

Згідно постанови КМУ від 06.03.2002 № 264 «Про затвердження Порядку обліку місць масового відпочинку населення на водних об'єктах» місцеві органи виконавчої влади та територіальні органи рибохорони щороку перед початком літнього купального сезону зобов'язані визначити на картах-схемах земельні ділянки та водний простір, придатні для організації пляжів, пунктів прокату плавзасобів, водних атракціонів, а також місця для занять водними видами спорту та місця любительського і спортивного рибальства у зимовий період.

Затверджені копії карт-схем подаються аварійно-рятувальним службам, які обслуговують водні

об'єкти у своїй зоні відповідальності, та регіональним координаційним аварійно-рятувальним центрам Державної спеціалізованої аварійно-рятувальної служби на водних об'єктах МНС (наразі Державна служба надзвичайних ситуацій (ДСНС).

Відомості про місця масового відпочинку подаються щороку до 1 квітня органами місцевого самоврядування, а відомості про місця любительського і спортивного рибальства 10 лютого і 30 жовтня територіальними органами рибоохорони до регіональних координаційних аварійно-рятувальних центрів ДСНС.

У суббасейні Прута визначене 1 офіційне місце рекреації та відпочинку населення (за даними МОЗ), а саме міський пляж на р. Прут по вул. Донбасівській, 5 у м. Чернівці.

У суббасейні Сірету офіційно (за даними МОЗ) не визначено жодного місця рекреації та відпочинку населення.

3.5 Зони, вразливі до (накопичення) нітратів.

Зони, чутливі до забруднення поживними речовинами – це ті масиви вод, які визначені відповідно до Директиви 91/271/ЕЕС про очистку міських стічних вод.

Зони, вразливі до (накопичення) нітратів – це території, які визначені як такі, що знаходяться під ризиком внаслідок забруднення нітратами сільськогосподарського походження (відповідно до Нітратної Директиви).

Національна методика визначення зон, чутливих до впливу нітратних сполук у відповідності до положень Нітратної директиви ЄС заснована на статистичному підході і складається з трьох окремих методик виділення зон, чутливих до дії нітратних сполук у поверхневих водах, підземних водах та визначення евтрофікації.

Згідно з Постановою КМУ від 25 жовтня 2017 р. № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» впровадження цієї директиви було передано від Мінприроди до МінАПК. Проте, Постановою КМУ від 2 вересня 2019 р. № 829 «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» було затверджено реорганізувати Міністерство аграрної політики та продовольства шляхом приєднання до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства. Наразі створена спільна робоча група між Міндовкілля та Мінекономіки. Зазначена вище Методика затверджена наказом № 244 Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 15 квітня 2021 року.

В якості проміжного рішення можна запропонувати до програми моніторингу, що розробляється для РБР Прута та Сірету, визначення нітратів, насамперед на тих МПВ де за даними моніторингу, що здійснювався до цього часу, відзначались підвищені концентрації нітратів, а також спостерігається стійкий тренд росту концентрацій.

Крім цього, необхідно включити до програми моніторингу МПВ, розташованих в межах скидів або нижче за течією інші показники нітратної групи та фосфор, з метою ідентифікації чутливих до евтрофікації зон за Директивою про міські стічні води. В Конвенції про захист Чорного моря від забруднення також визначені вимоги до обмеження скиду поживних речовин: «Навантаження по забрудненню, що надходить від сільськогосподарських і лісових угідь і впливає на якість води у морському середовищі Чорного моря слід зменшити з метою дотримання визначених концентрацій речовин, визначених у Додатках I та II до цього Протоколу (Протоколу про захист морського середовища Чорного моря від забруднення, що потрапляє з суходолу)».

4 КАРТУВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ, РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОГРАМ МОНІТОРИНГУ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ ДЛЯ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД (ЕКОЛОГІЧНИЙ І ХІМІЧНИЙ), ПІДЗЕМНИХ ВОД (ХІМІЧНИЙ І КІЛЬКІСНИЙ), ЗОН (ТЕРИТОРІЙ), ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ОХОРОНИ

Буде оновлено до 2023 року

4.1 Поверхневі води

Міндовкіллям виданий Наказ № 313 від 27 листопада 2020 року Про затвердження планів- графіків процесу розробки планів управління річковими басейнами. Відповідно до нього, розробка глави 4 про моніторинг запланована на 2021-2023 роки. Станом на 2022 рік програма моніторингу МПВ РсБР Прут та Сірет налічує 35 пунктів моніторингу на 18 МПВ. Планується, що кількість МПВ, охоплених моніторингом, зростатиме з кожним роком.

4.1.1 Система моніторингу

З 2019 року підходи моніторингу вод було приведено у відповідність до вимог ВРД ЄС, зокрема Урядом України було затверджено новий Порядок здійснення державного моніторингу вод (постанова КМУ від 19.09.2018 № 758).

Суб'єктами державного моніторингу поверхневих вод є Держводагентство (фізико-хімічні, хімічні (пріоритетні) та хімічні (басейнові специфічні) показники), ДСНС (Український гідрометцентр та ЦГО імені Б. Срезневського) біологічні, фізико-хімічні та гідроморфологічні показники).

Програма державного моніторингу вод (в частині діагностичного та операційного моніторингу вод) затверджена наказом Міндовкілля від 31.12.2020 № 410.

Мережа пунктів моніторингу річкових суббасейнів Пруту та Сірету за 2022 рік: в річці Прут 30 пунктів моніторингу, на 15 МПВ, відсоток охоплення моніторингом МПВ складає 6,1%; річка Сірет 5 пунктів моніторингу; на 3 МПВ, відсоток охоплення моніторингом МПВ складає 5,8%.

У розрізі категорій МПВ пункти моніторингу розташовані в річці Прут 25 МПВ категорії «Річки», 5 МПВ категорії «ІЗМПВ»; річка Сірет 5 МПВ категорії «Річки».

Таблиця 9. Розподіл пунктів моніторингу в суббасейнах річок Прут та Сірет

Характеристика пункту моніторингу	Кількість пунктів моніторингу	Кількість МПВ
МПВ на транскордонних ділянках водотоків	4	4
МПВ, забір води з яких здійснюється для задоволення питних потреб, з обсягом забору більше 100 м ³ на добу	4	2
МПВ під ризиком	27	16

Карта розташування пунктів моніторингу представлена в переліку карт до ПУРБ (Карта 16).

4.1.2 Гідроморфологічна оцінка/стан

4.1.3 Оцінка хімічного стану

Хімічний стан МПВ визначається згідно з Переліком забруднюючих речовин для визначення хімічного стану МПВ і МПЗВ та екологічного потенціалу ШМПВ або ІЗМПВ, затвердженим наказом Мінприроди від 06 лютого 2017 року № 45, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 20 лютого 2017 року за № 235/30103 (перелік для поверхневих вод).

Оцінка хімічного стану МПВ здійснювалась згідно Методики віднесення МПВ до одного з класів екологічного та хімічного станів МПВ, а також віднесення ШМПВ або ІЗМПВ до одного з класів екологічного потенціалу ШМПВ або ІЗМПВ, затвердженої наказом Міністерства екології та природних ресурсів від 14 січня 2019 № 5, з урахуванням екологічних нормативів якості, визначених у додатку 8 Методики, та відповідно до Директиви 2013/39/ЄС від 12 серпня 2013 року.

Слід зазначити, що згідно діючих стандартів максимальна допустима концентрація (ЕНЯ_{мах}) для окремих забруднюючих речовин не визначена. Тому для аналізу отриманих результатів використовується середньорічна концентрація (ЕНЯ_{ср}).

За результатами проведених вимірювань у 2020 році на 15 пунктах моніторингу на 8 МПВ, 8 пункти відносяться до 2 класу «недосягнення доброго» хімічного стану, 7 пунктів характеризуються 1 класом - «добрим» хімічним станом.

4.1.4 Оцінка екологічного стану

4.1.5 Оцінка екологічного потенціалу

4.2 Підземні води

4.2.1 Система моніторингу

4.2.2 Оцінка хімічного стану/оцінка ризику

4.2.3 Оцінка за об'ємами/запасами підземних вод

5 ПЕРЕЛІК ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ДЛЯ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД, ПІДЗЕМНИХ ВОД І ЗОН (ТЕРИТОРІЙ), ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ОХОРОНІ, ТА СТРОКИ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ (У РАЗІ ПОТРЕБИ ОБҐРУНТУВАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ МЕНШ ЖОРСТКИХ ЦІЛЕЙ ТА/АБО ПЕРЕНЕСЕННЯ СТРОКІВ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ).

Підрозділ відсутній.

5.1 Екологічні цілі для поверхневих вод

ПУРБ націлений на досягнення / підтримання усіма виділеними МПВ «доброго» екологічного стану. Для поверхневих вод він визначається «добрим» екологічним станом та «добрим» хімічним станом. Для істотно змінених та штучних МПВ головною екологічною ціллю є досягнення «доброго» екологічного потенціалу.

У суббасейнах Пруту та Сирету визначено 249 МПВ у природному стані, тобто ті, що відносяться до категорії «Річки» та 49 кандидати до істотно змінених МПВ.

На основі проведеного аналізу антропогенних впливів на стан вод встановлено, що 160 МПВ категорій «Річки», «добрий» екологічний стан. Основною екологічною ціллю для вказаних масивів є його збереження та запобігання погіршення у майбутньому. У тих МПВ, де після першого року моніторингу буде встановлено «відмінний» екологічний стан, мають бути забезпечені заходи щодо їхньої охорони.

Серед масивів категорії «Річки» 42 МПВ знаходиться під можливим ризиком недосягнення «доброго» екологічного стану. Це свідчить про те, що екосистеми вказаних МПВ мають незначне антропогенне навантаження або наявних даних було недостатньо для його точного встановлення. В результаті реалізації комплексу заходів, спрямованих на покращення поточного стану, досягнення основної екологічної цілі можна чекати вже у кінці першого циклу планування, тобто у 2030 р.

Найбільший антропогенний вплив відзначено у 47 МПВ категорії «Річки», які мають ризик недосягнення «доброго» екологічного стану. Для зазначених МПВ необхідно задіяти оперативний моніторинг та підтвердити екологічний стан з використанням біологічних показників. Відповідно до визначених навантажень та їхніх чинників розробити та реалізувати практичні заходи, які будуть сприяти відтворенню стану масивів поверхневих вод задля досягнення ними встановленої цілі та забезпечення стійкого водокористування.

Досягнення основної екологічної цілі для таких МПВ має бути забезпечено протягом 1-3 циклів планування. Час досягнення екологічної цілі залежить від характеру антропогенного навантаження та фінансових потреб на заходи, направлених на її досягнення.

Важливою складовою екологічних цілей є поступове зменшення забруднення пріоритетними речовинами до рівня нижчого за екологічний стандарт якості та суворий контроль за їхнім вмістом у стічних водах, що відводяться у поверхневі водні об'єкти. Необхідно зазначити, що наявна база даних, на підставі якої виконано аналіз антропогенного навантаження, містила значні прогалини щодо вмісту пріоритетних речовин. У процесі реалізації першого плану управління однією із важливих екологічних цілей має бути повна характеристика забруднення вод групою небезпечних і особливо пріоритетних речовин. У зв'язку із вказаним час досягнення «доброго» хімічного стану передбачити, наразі, неможливо.

У суббасейнах Пруту та Сирету знаходиться 49 кандидатів в істотно змінені МПВ, екологічною ціллю яких є досягнення «доброго» екологічного потенціалу. На сьогодні параметри такого потенціалу ще не встановлені і це висуває на перший план завдання з визначення його конкретних параметрів.

5.2 Екологічні цілі для підземних вод

Екологічні цілі пропонуються для кожного МПЗВ, як щодо кількості, так і якості підземних вод. ВРД потребує досягнення її основних цілей – доброго стану підземних вод. Додаткові конкретні цілі в Україні також залежать від поточного стану підземних вод та враховують використання підземних вод та їх потенційний вплив на поверхневі екосистеми.

Необхідно визначити, що є добрим кількісним та добрим хімічним станом (відповідно до національного законодавства та вимог ВРД), щоб мати можливість визначити ризик недосягнення доброго стану у часі.

Хімічний стан безнапірних МПЗВ

В умовах практично повної відсутності даних моніторингу підземних вод єдиною екологічною ціллю для незахищених безнапірних груп МПЗВ може бути лише стабільність якісних показників (відсутність їхнього погіршення).

Кількісний стан безнапірних МПЗВ

Екологічна ціль - уникнути виснаження підземних вод. Виснаження підземних вод – це необоротне зменшення ємнісних ресурсів підземних вод, пов'язане з перевищенням видобування підземних вод над їхнім поповненням.

Хімічний стан напірних МПЗВ

Оскільки підземні води всіх напірних МПВ використовуються для централізованого питного водопостачання населення, за критерії доброго хімічного стану було обрано відповідність показників хімічного стану підземних вод Державним санітарним нормам та правилам "Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною" (ДСанПіН 2.2.4-171-10).

Цей документ є обов'язковим для органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, діяльність яких пов'язана з проектуванням, побудовою та експлуатацією систем питного водопостачання, виробництвом та обігом питної води, нагляд та контроль над подачею питної води населенню та громадянам.

ДСанПіН 2.2.4-171-10 встановлює стандарти питної води, у тому числі для водопровідної води, води з місць розливу та бюветів, а також для води з колодязів та джерел за показниками санітарнохімічної та епідемічної безпеки питної води.

Виятком є показники, перевищення яких у підземних водах обумовлені природними чинниками.

Кількісний стан напірних МПЗВ Кількісний стан напірних МПЗВ оцінюють, порівнюючи обсяги водовідбору із цих МПЗВ на водозаборах з обсягами прогнозних ресурсів підземних вод (ПРПВ).

Екологічна ціль – стабільність кількісного стану, відсутність явищ виснаження підземних вод. На водозаборах підземних вод обсяг водовідбору не повинен перевищувати розрахункових експлуатаційних запасів (у межах родовищ підземних вод).

5.3 Екологічні цілі для зон (територій), які підлягають охороні

ВРД ЄС зазначає зони, які потребують спеціального захисту відповідно до інших Директив ЄС і води, які використовуються для забору питної води як території (зони), які підлягають охороні (ОЗ). Для цих ОЗ розроблені власні цілі і стандарти. У ст. 4 ВРД ЄС зазначається, що держави-члени мають досягнути стандарти і цілі, встановлені для кожної ОЗ протягом 6 років, якщо інакше не зазначено у законодавстві ЄС, відповідно до якого ці ОЗ були встановлені. Деякі зони слід охороняти відповідно до декількох Директив або вони можуть мати додаткові (для поверхневих чи підземних вод) цілі. У цих випадках всі цілі та стандарти слід досягнути.

Багато ОЗ є також масивами вод і для них встановлюються додаткові цілі, крім досягнення відповідного стану масиву. Важливо відмітити, що цілі досягнення відповідного стану масиву вод не завжди відповідатимуть цілям ОЗ, навіть у тому випадку, коли параметр є таким самим (наприклад, фосфати). Цьому може бути ряд причин, наприклад, розмір і масштаб масиву вод може бути більшим, ніж води, ідентифіковані як ОЗ або застосування відповідного екологічного стандарту або умови визначається іншим законодавчим актом, ніж ВРД ЄС – і тому часто досягнення цілей для ОЗ і відповідного масиву вод може не співпадати.

Там, де кордони масиву вод співпадають з кордонами ОЗ, застосовуються більш жорсткі стандарти – важливо, щоб вимоги однієї Директиви не пом'якшували умови іншої.

Зони, визначені для охорони біотопів чи видів

Метою для ОЗ Natura 2000, визначених відповідно до **Оселищної Директиви** є:

Захищати і за потреби покращувати стан водного середовища до рівня необхідного для досягнення цілей збереження, які були встановлені для захисту чи покращення стану різних типів природних оселищ і видів європейського значення для забезпечення того, що дана ОЗ сприяє підтримці чи відновленню цих оселищ і видів.

Метою для ОЗ Natura 2000, визначених відповідно до **Пташиної Директиви** є:

Захищати і за потреби покращувати стан водного середовища до рівня, необхідного для досягнення цілей збереження, які були встановлені для захисту чи покращення стану цієї території для забезпечення того, що дана ОЗ сприяє збереженню (виживанню та розмноженню в ареалі їх проживання) видів птахів, зазначених у Додатку I Пташиної Директиви.

Там, де ОЗ Natura 2000 є частиною МПВ або де МПВ знаходиться в межах Natura 2000 ОЗ, на додаток до цілей ВРД ЄС застосовуються вимога з підтримання доброго стану, збереження або відновлення цієї ОЗ цього стану. Деякі МПВ, які співпадають з ОЗ Natura 2000, були визначені як штучні чи істотно змінені; у цьому випадку до цілі досягнення доброго екологічного потенціалу додається ціль забезпечення сприятливого стану збереження. На це може бути ряд причин, наприклад, розмір і масштаб масиву вод, визначеного відповідно до ВРД ЄС, може бути більшим, ніж об'єкту, визначеного як ОЗ; або певний екологічний стандарт або умови, прописані в ВРД ЄС, відрізняється від прописаної в Оселищній та Пташиній Директивах.

Так буває, що МПВ досяг доброго стану, але не досяг цілі ОЗ Natura 2000 щодо підтримки чи відновлення сприятливого стану збереження. І навпаки, можна досягнути цілі забезпечення сприятливого стану збереження (наприклад, для лососевих), але не досягнути доброго стану для відповідного МПВ (наприклад, для риби, оскільки ВРД вимагає захисту та відновлення популяцій і інших видів риб).

Ціль відновлення чи забезпечення сприятливого стану збереження для ОЗ Natura 2000 зазначається в Оселищній та Пташиній Директивах ЄС, але немає конкретного терміну його досягнення. У ВРД ЄС 2015 рік був зазначений як крайній термін для ОЗ Natura 2000. Якщо ОЗ є також МПВ чи є частиною МПВ, крайній термін відновлення сприятливого стану збереження може бути подовжено, якщо виконані умови, зазначені у ст. 4.4 ВРД ЄС. Якщо ОЗ не є МПВ (наприклад, болота чи трясовини), крайній термін відновлення сприятливого стану збереження не можна відтермінувати.

Смарагдова мережа є додатковою до мережі Natura 2000, але ця мережа охоплює країни – не члени ЄС. В Україні затверджено перелік об'єктів Смарагдової мережі, для яких можна встановити такі ж цілі, як то описано вище для NATURA 2000.

Забори питної води

Цілями для ОЗ – заборів питної води є наступні:

Забезпечення того, що при застосуванні режиму очистки води, отримана питна вода відповідає вимогам Директиви про питну воду (Директиви 98/83/ЄС від 3 листопада 1998 року про якість води, призначеної для споживання людиною та пропозиції до цієї Директиви Європейського Парламенту і Ради щодо якості води, призначеної для споживання людиною (оновлений варіант) та

Забезпечення необхідного захисту на цих територіях з метою попередження погіршення якості води з метою зменшення рівня очистки, потрібної для виробництва питної води.

Термін впровадження Директиви про питну воду, зазначений в Угоді про асоціацію Україна-ЄС становить 5 років з часу її підписання (до листопада 2019 р) в частині :

- Прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу (органів);
- Встановлення стандартів якості для води, призначеної для споживання людиною (ст. 4 та 5);
- Створення системи моніторингу (ст. 6 та 7);
- Створення механізмів надання інформації споживачам (ст. 13).

Досягнення першої цілі можна забезпечити шляхом виконання вимог Питної Директиви ЄС для гарантування безпечності води, призначеної для споживання людиною. Директива вимагає, щоб у питній воді були відсутні будь-які мікроорганізми, паразити чи речовини, які можуть потенційно нашко-

дити здоров'ю людини. Вона встановлює стандарти для найпоширеніших, потенційно шкідливих організмів та речовин, які можуть бути присутніми у питній воді. Директива вимагає від держав-членів ЄС проводити моніторинг та регулярно визначати мікробіологічні, хімічні параметри та індикатори.

Мікробіологічні параметри *Escherichia coli* (*E. coli*) та ентерококи не можуть бути присутніми в пробах води. На деякі хімічні параметри (такі як миш'як, нікель, свинець та пестициди) встановлені обмеження через їх негативний вплив на людське здоров'я. Якщо зафіксовано перевищення граничних значень по цим параметрам, держави-члени ЄС мають негайно прийняти заходи. Більшість індикаторних параметрів (таких як хлориди, натрій, смак, запах та мутність) не несуть прямої загрози людському здоров'ю, але вони мають відношення до якості води.

Існуючі гранично допустимі значення, встановлені для цих параметрів (у Додатку I до Директиви), базуються на керівних принципах Світової організації здоров'я.

В Україні у 2010 році набув чинності ДСанПіН 2.2.4-171-10 „Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною”, розроблені з метою поетапного впровадження європейських вимог щодо питної води.

На сьогодні з метою імплементації Директиви 98/83/ЄС розроблено нову редакцію ДСанПіН 2.2.4-171-10. При розробці нової редакції ДСанПіН використано рекомендації Керівництва ВООЗ щодо необхідності врахування в національному нормативному документі культурних, економічних, соціальних та місцевих особливостей країни, а також положення Директиви 98/83/ЄС, що зводяться до наступного:

- заходи по виконанню Директиви ні при яких обставинах не повинні призвести до зниження існуючої якості питної води;
- у національних нормативних документах кількість показників у порівнянні з переліком Директиви може збільшуватися, а нормативи можуть бути жорсткішими там, де це необхідно для попередження захворюваності населення.

Крім цього, в Україні існує *ДСТУ 4808:2007 Джерела централізованого питного водопостачання. Гігієнічні та екологічні вимоги щодо якості води і правила вибирання*. Цей стандарт поширюється на джерела централізованого питного водопостачання та встановлює гігієнічні, екологічні та технологічні вимоги до вибирання нових і оцінювання наявних джерел централізованого водопостачання. Стандарт може бути використаний усіма суб'єктами господарювання у сфері питного водопостачання та органами, які здійснюють державний нагляд. Але за експертною думкою оцінка узагальненого класу якості вод за методикою цього *ДСТУ* не відображає дійсний стан вод через неодноразове осереднення індексів.

Досягнення другої цілі можна забезпечити шляхом впровадження дій, спрямованих на попередження погіршення якості води на водозаборах, які використовуються для питної води. В деяких випадках ефект від впровадження заходів з попередження чи зменшення погіршення якості води займає багато часу. Якщо виконані всі необхідні вимоги, то друга ціль вважається досягнутою.

Слід зазначити, що Директива Ради 75/440/ЕЕС від 16 червня 1975 р. щодо якості поверхневих вод, призначених для забору питної води, в державах-членах ЄС втратила чинність.

В Україні підприємства питного водопостачання та інші підприємства, що потребують використання води питної якості, які здійснюють забір підземної та/або поверхневої води та/або обробку питної води, проводять відповідну діяльність за розробленою компетентними органами технологічною інструкцією, яка вміщує:

- дані щодо продуктивності підприємства;
- опис джерела питного водопостачання та технологічних процесів постачання та обробки питної води;
- межі коливання показників якості вихідної води;
- програму моніторингу якості питної води, де повинно бути відображено: перелік показників, що потребують контролю, порядок його здійснення (пункти та періодичність відбору проб води для лабораторних досліджень) тощо.

Економічно важливі види

Цілі для економічно важливих видів є різними для вод, які є середовищем для прісноводних видів риб і для вод, які є середовищем для моллюсків.

Цілями для вод для прісноводних видів риби, як зазначено у Директиві 2006/44/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 вересня 2006 р. щодо якості прісної води, яка потребує захисту чи покращення задля підтримки життя риби є:

- захист або покращення якості проточної чи стоячої прісної води для того, щоб там могли жити риби, які належать до:
- рідкісних видів, забезпечуючи таким чином природне різноманіття;
- видів, присутність яких вважається корисною для цілей водного господарства компетентними органами держав-членів ЄС.

Ця Директива не увійшла до Угоди про асоціацію Україна-ЄС.

Цю мету можна досягнути шляхом досягнення визначених стандартів та слідування керівним принципам Директиви.

На даний момент в країні не існує чинних нормативів якості води в водоймах рибогосподарського призначення. Радянський «Обобщенный перечень предельно допустимых концентраций и ориентировочно безопасных уровней воздействия вредных веществ для воды рыбохозяйственных водоемов» 1990 р. втратив свою чинність.

Ціллю для вод для молюсків, визначених згідно з Директивою 2006/113/ЄС щодо екологічної якості вод для молюсків є:

- забезпечення захисту і, при потребі, покращення якості вод для молюсків з метою сприяння життю та росту молюсків (двостулкових та гастроподів) і таким чином сприяти кращій якості продуктів з молюсків, які споживає людина.

Досягнення цієї цілі можна забезпечити шляхом виконання імперативних стандартів та виконуючи керівні принципи Директиви.

Ця Директива визначає показників, які слід визначати в водах для молюсків, граничні значення, референційні методи аналізу та мінімальну частоту відбору проб та заходи. До показників відносяться в себе рН, температуру, колір, зважені речовини, солоність, розчинений кисень та також інші речовини, метали, органогалогенні речовини).

На базі цих критеріїв держави-члени ЄС розробляють граничні значення, яким мають відповідати води, визначені для молюсків. Ці значення можуть бути більш жорсткими, ніж ті, що встановлені цією Директивою. Для металів чи органогалогенних речовин, ці значення мають відповідати нормам, які встановлені Директивою 2006/11/ЄС щодо скидів певних речовин у водне середовище (і з 2013 р. включеної в ВРД ЄС).

Наразі в Україні не існує нормативно-правових актів, які б регламентували вимоги до якості вод, які є середовищем молюсків.

Зони рекреації (зони для купання)

Ціллю для рекреаційних зон (зон для купання), встановлених згідно Директиви 2006/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 лютого 2006 р. щодо управління якістю вод для купання і яка заміщає Директиву 76/160/ЄЕС є:

- збереження, захисті покращення якості довкілля та захист здоров'я людини.

Цю ціль можна досягнути шляхом досягнення «достатніх» стандартів якості Директиви і впровадження реалістичних і пропорційних дій, які вважаються достатніми з метою збільшення кількості зон для купання, класифікованих як у «відмінному» чи «доброму» стані.

Ця Директива не увійшла до Угоди про асоціацію Україна-ЄС.

В Україні до останнього часу застосовувалися *Гігієнічні вимоги до зон рекреації водних об'єктів* 1980 р. по органолептичним, хімічним та бактеріологічним показникам, зокрема:

- відсутність на поверхні води плаваючих плівок, плям мінеральних масел і накопичень інших домішок;
- сторонні запахи і присмаки води не повинні перевищувати двох балів;
- нормуються у воді також концентрація водневих іонів, розчинений кисень, біохімічне споживання кисню, токсичні хімічні речовини і бактеріальне забруднення кубічному дециметрі.

Зони, чутливі до забруднення поживними речовинами та зони, вразливі до (накопичення) нітратів

Головною метою Нітратної Директиви є:

- зменшення забруднення води, спричинене чи викликане потраплянням нітратів з сільськогосподарських угідь; і
- попередження такого забруднення у подальшому.

Ця мета досягається шляхом визначення зон, вразливих до нітратів та впровадження відповідних програм заходів для них. Ці зони включають в себе всі води, до яких потрапляє забруднені стоки з земельних угідь, як це визначено Директивою. Розроблено Кодекс добрих сільськогосподарських практик, в якому надаються поради фермерам, як знизити потрапляння нітратів у довкілля.

Графік впровадження Нітратної Директиви, зазначеної в Угоді про асоціацію Україна-ЄС, становить 3 роки з часу її підписання (2017 р.) для наступних дій:

- Прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу (органів);
- Визначення зон, вразливих до накопичення нітратів
- та 4 роки з часу її підписання (2018 р.) для наступних дій:
- Запровадження планів дій для зон, вразливих до накопичення нітратів (ст. 5);
- Запровадження програм моніторингу (ст. 6).

Є затримки у сфері впровадження цієї Директиви в Україні. Прогрес, зроблений у цій сфері, описано у розділі. 2.5.

Загальною метою Директиви про очистку міських стічних вод є:

Захист довкілля від негативного впливу скидів міських стічних вод і стічних вод від деяких секторів промисловості.

Чутлива зона відповідно до цієї Директиви – це масив вод, визначений як такий, на який впливає евтрофікація або куди потрапляють стоки поверхневих вод з підвищеною концентрацією нітратів. Визначення уразливих зон має спонукати впровадити заходи з метою зменшення чи попередження подальшого забруднення поживними речовинами. Загальну мету для уразливих територій можна досягнути шляхом забезпечення дотримання вимог до скидів, зазначених у Директиві, з відповідних міських водоканалів.

Графік впровадження Директиви про очистку міських стічних вод, зазначений в Угоді про Асоціацію Україна-ЄС, є наступним:

- Прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу (органів) (протягом 3 років з часу вступу Угоди в дію (2017 р.));
- Оцінка стану водовідведення та очистки міських стічних вод (протягом 5 років (2019 рік));
- Визначення чутливих зон та агломерацій (ст. 5 та Додаток II) (протягом 6 років (2020 рік));
- Підготовка технічної та інвестиційної програм з імплементації вимог до очистки міських стічних вод (ст. 17) (протягом 8 років (2022)).

Відповідно до Директиви в Україні (наказ Мінприроди № 6 від 14.01.2019) були розроблені порядок визначення популяційного еквіваленту населеного пункту та критерії визначення уразливих та менш уразливих зон. Ці критерії застосовуються для встановлення необхідності додаткового очищення стічних вод перед їх скиданням у водні об'єкти та вжиття інших заходів із запобігання евтрофікації та забрудненню водних об'єктів.

6 ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Остаточний проект першої частини економічного аналізу. Розділ має бути завершений за результатами Програми заходів до 2024 року.

6.1 Економічний розвиток території суббасейну

Територіально суббасейни Прута та Сірету частково охоплюють 2 області Івано-Франківську та Чернівецьку та становить 1,9% від території України (табл. 10).

Загальна чисельність населення річкових суббасейнів складає 1,17 млн. осіб, що становить 2,8 % від кількості населення України.

Таблиця 10. Частка площі і населення областей в межах суббасейнів Пруту та Сірету ²⁸, %

Області	Частка площі області в межах суббасейнів	Частка населення області в межах суббасейнів
Івано-Франківська	35	30
Чернівецька	81	86

Таким чином, простежується відносний баланс між площею областей в межах суббасейнів та населенням, що на ній проживає у областях. Основна частина населення проживає на території Чернівецької області, що пояснюється розташуванням суббасейнів.

Аналіз ВРП суббасейнів річок Прут та Сірет.

У 2019 році ВРП суббасейнів річок Пруту та Сірету становив 61,6 млрд. грн. Динаміка цього показника протягом усього досліджуваного періоду 2015-2019 рр. демонструє тенденцію до зростання із різними темпами в різний період – найвищі темпи зростання ВРП спостерігалися у 2017 році (на рівні 30%), тоді як у 2019 році ці темпи скоротилися (до рівня 17%). Частка ВРП суббасейну у загальному ВВП країни складає переважно 1,5% (табл. 11).

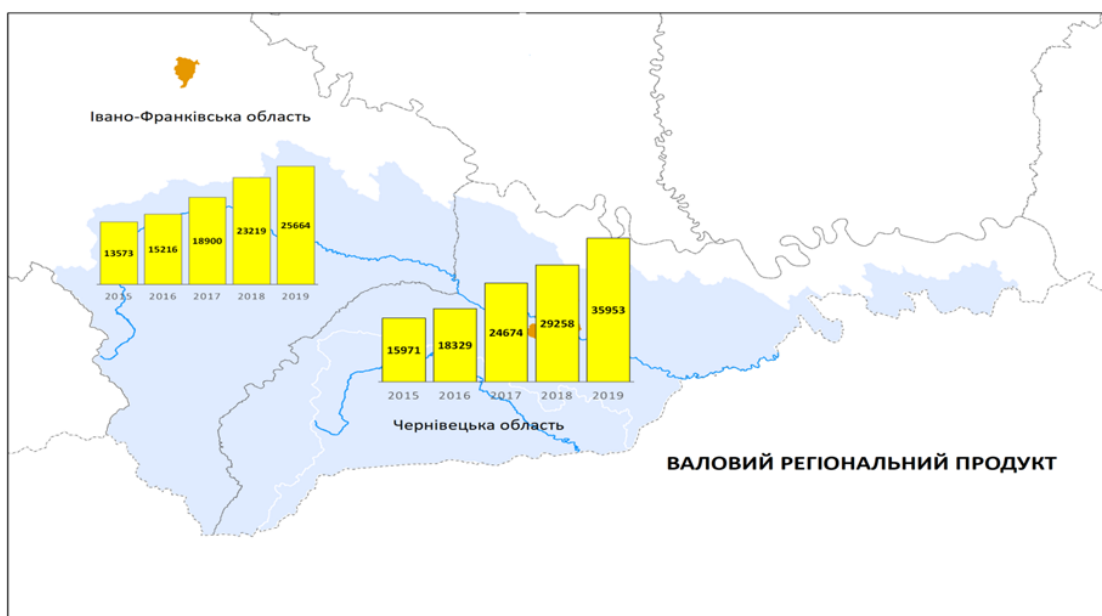

Рис. 12. Валовий регіональний продукт по областях в межах суббасейнів Пруту та Сірету (2015 - 2019 рр.)

²⁸ Визначено шляхом роботи з шейп-файлами з геопорталу «Водні ресурси України» та населення за допомогою ArcGIS

Таблиця 11. Динаміка ВРП суббасейнів річок Прут та Сірет, 2015-2019 роки ²⁹

Показники	2015	2016	2017	2018		2019	
ВРП у фактичних цінах, млрд. грн.			29,5	33,5	43,6	52,5	61,6
Частка ВРП річкового басейну у загальному ВВП України, %			1,5	1,4	1,5	1,5	1,5
Темпи приросту ВРП суббасейнів, % до попереднього року			100,0	113,6	130,1	120,4	117,3

У суббасейнах річок Прут та Сірет в розрізі областей переважаючий показник частки ВРП у Чернівецькій області (58 % ВРП суббасейнів). У межах Івано-Франківської області формується 42 % ВРП суббасейнів при частці населення лише 30 %. Це свідчить про більш розвинену економічну діяльність у Івано-Франківській області.

Показник ВРП на душу населення в межах суббасейнів річок Прут та Сірет становить 58,5 тис. грн., що менше ніж загалом по всій Україні (станом на 2019 рік ВРП на душу населення становить 94,7 тис. грн.).

Аналіз ВДВ суббасейнів річок Прут та Сірет.

Значення ВДВ у фактичних цінах становить 53,7 млрд. грн. для території суббасейнів або 1,6% від загального обсягу ВДВ України.

У загальній структурі ВДВ суббасейнів найбільшу частку має сільське, лісове та рибне господарство, на яке припадає 8,4 млрд. грн або 16 %, а його частка у загальній ВДВ України становить 0,2%. ВДВ за видами економічної діяльності суббасейнів річок Прут та Сірет подана у таблиці 2. Серед водозалежних галузей економіки достатньо високу частку у загальній структурі ВДВ суббасейнів має переробна промисловість – 4,7 млрд. грн або 8,8 %, що відповідає 0,1 % у загальній ВДВ України. Частка водозалежних видів економічної діяльності у суббасейнах становить майже 40 10%. На інші, неводозалежні види економічної діяльності суббасейнів річок Прут та Сірет припадає 60 % від загальної ВДВ.

Таблиця 12. ВДВ суббасейнів Пруту та Сірету в розрізі галузей економіки, 2019 р. ³⁰

Галузі економіки	ВДВ , млрд. грн.	Частка у ВДВ України, %	Частка у ВДВ басейну, %
сільське, лісове та рибне господарство	8,4	0,2	15,7
добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2,0	0,1	3,8
переробна промисловість	4,7	0,1	8,8
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3,0	0,1	5,5
водопостачання; каналізацію, поводження з відходами	0,2	<0,1	0,3
транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність	3,0	0,1	5,5
ВСЬОГО водозалежні види економічної діяльності	21,3	1	39,7
інші види економічної діяльності	32,4	0,9	60,3
ВСЬОГО ПО СУББАСЕЙНАХ	53,7	1,6	100

²⁹ Розраховано на основі даних Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>

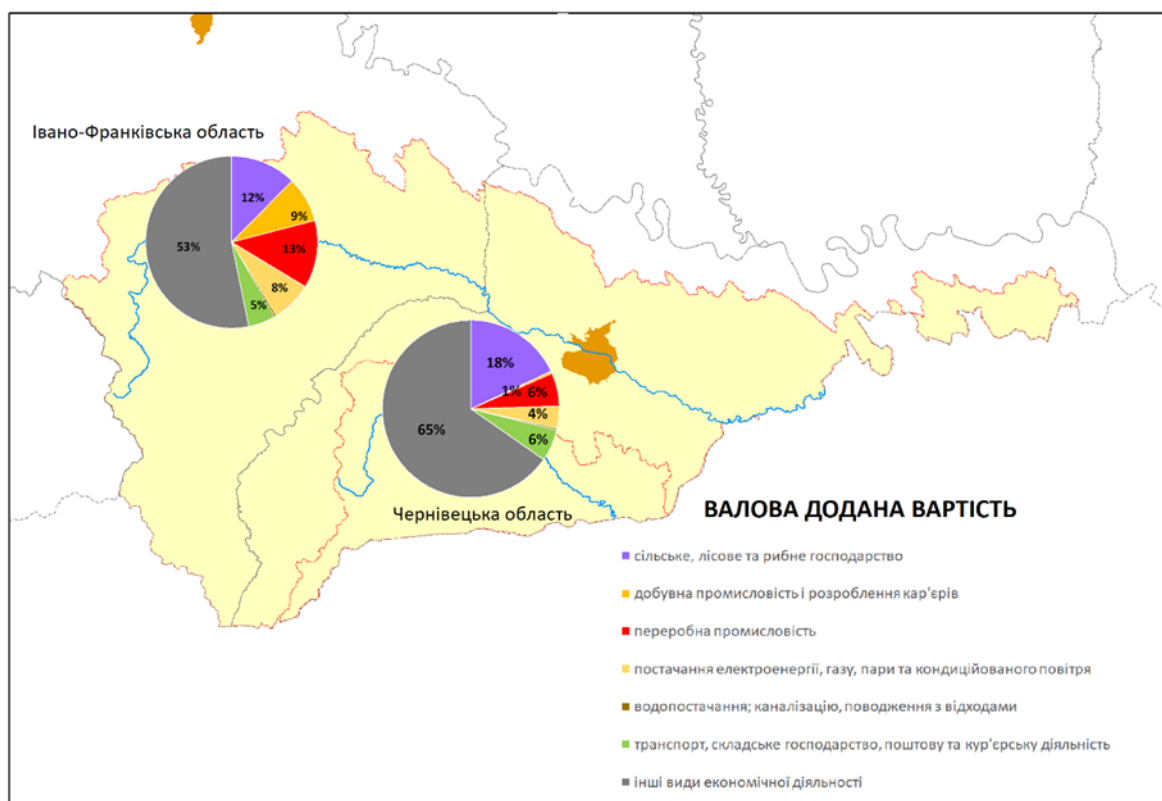

Рис. 13. Валова додана вартість по областях в межах суббасейнів Пруту та Сирету у розрізі секторів економіки (2019 р.)

Динаміка обсягів ВДВ водозалежних видів економічної діяльності суббасейнів річок Прут та Сирет протягом 2015-2019 рр. знижується з 45% у 2015 році до 40 % у 2019 році від ВДВ суббасейну та демонструє тенденцію до зниження. Падіння сумарного значення ВДВ водозалежних галузей відбулося за рахунок зниження за останні 5 років ВДВ сільського, лісового та рибного господарства. Решта водозалежних секторів економіки показують коливання ВДВ, переробна промисловість демонструє незначне зростання частки ВДВ з 7,9 % у 2015 році до 8,8 % у 2019 році. В сою чергу, зростання загального обсягу ВДВ суббасейнів Пруту та Сирету відбувається за рахунок інших, не водозалежних галузей економіки.

В розрізі областей, більша частка водозалежних галузей формує ВДВ у Івано-Франківській області – 47 %, в той же час у Чернівецькій області – частка водозалежних секторів економіки складає лише 35 %.

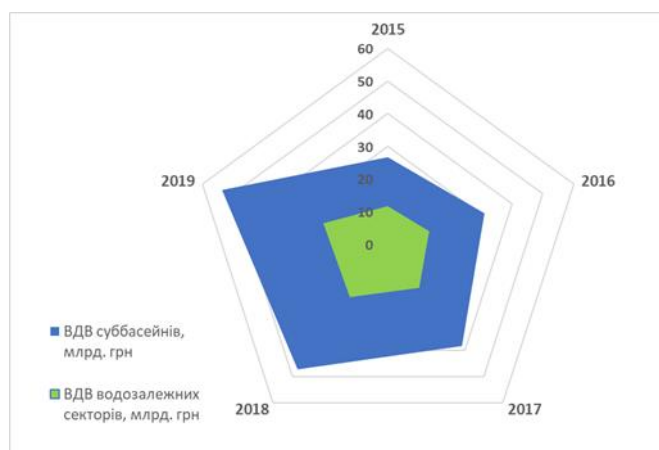

Рис. 14. Динаміка частки ВДВ водозалежних видів економічної діяльності у загальному обсязі ВДВ суббасейнів Пруту та Сирету, 2015-2019 рр., млрд. грн

6.2 Характеристика сучасного водокористування

У 2019 році водокористувачами із підземних та поверхневих водних об'єктів суббасейнів Пруту та Сірету було забрано 34,31 млн.м³ води, що становить близько 5 % від забору в басейні Дунаю та менше 1 % від забору по Україні.

Співвідношення обсягів водокористування за розподілом їх по джерелам забору є практично рівнозначним, проте більшість обсягів забраної води забирається з підземних водних об'єктів (56 % від забору води по суббасейнах). Основними поверхневими джерелами, що забезпечують економіку суббасейнів водними ресурсами є річки Прут та Сірет.

Івано-Франківська область використовує переважно підземні джерела для забезпечення потреб у воді у межах суббасейнів, у Чернівецькій області частка забору води з поверхневих джерел є переважаною і становить більше 60 %.

Рис. 15. Джерела забору води

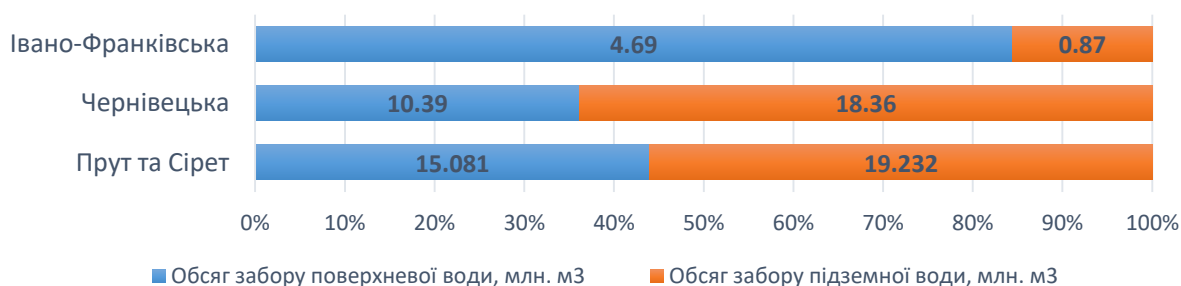

Рис. 16. Розподіл джерел води у розрізі областей

Більшість (84 %) обсягу забору води здійснюється водокористувачами Чернівецької області, що практично відповідає відношенню площі (території) та кількості населення області у межах суббасейнів.

Основними водокористувачами в межах суббасейну є наступні галузі економіки – промисловість та житлово-комунальне господарство, сільське господарство та транспорт.

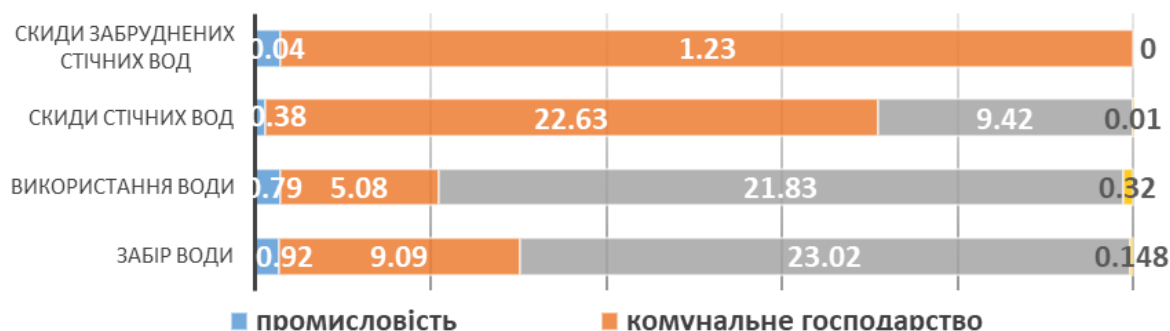

Рис. 17. Характеристика водокористування у суббасейнах Пруту та Сірету³¹

³¹Джерело даних: Відомості державного водного кадастру за розділом «Водокористування», 2019 Державне агентство водних ресурсів України

Структура водокористування виглядає наступним чином: 67 % водних ресурсів забирається сільським господарством, 29 % житлово-комунальним господарством, 3 % промисловістю, менше 1 % транспортом та близько 3 % забирається іншими галузями.

Обсяг використання води у суббасейнах становить 28 млн.м³, а це лише 14 % від загального використання води по басейну Дунаю.

Детальна характеристика водокористування суббасейнів Пруту та Сирету в розрізі секторів економіки представлена у додатку 10.

Щодо структури водовідведення, то більше 70 % обсягу стічних вод скидається у поверхневі водні об'єкти житлово-комунальним господарством, 29 % - сільським господарством та лише 1 % - водокористувачами промисловості.

Майже 67 % обсягу стічних вод становлять нормативно очищені на очисних спорудах, 29 % нормативно-чисті без очистки та 4 % - забруднені стічні води.

Практично всі (97 %) забруднені стічні води надходять від водокористувачів житлово-комунального господарства.

Інформація щодо скидів зворотних вод у водні об'єкти в розрізі категорій вод, що скидаються, наведена у додатку 11.

Для оцінки соціально-економічного значення води для секторів економіки застосовано ранжування водокористувачів за 5-ма показниками, які адаптовані до рекомендацій методології³²:

- обсяг створюваної галуззю економіки ВДВ – економічний індикатор ваги сектору в економіці суббасейнів;
- обсяг забраної води галуззю;
- водоемність галузі в порівнянні з іншими галузями;
- залежність галузі від якості води;
- забруднення зворотними водами галузі водних об'єктів.

Таблиця. 13. Водоемність галузей економіки

Галузь економіки	Забір води, млн. м ³	ВДВ, млн. грн	Водоемність ВДВ, м ³ /1000 грн
Промисловість	0,92	9709,6	0,09
Житлово-комунальне господарство	9,09	176,5	51,51
Сільське господарство	23,02	8436,5	2,73
Транспорт	0,148	2972,1	0,05
Всього по суббасейнах	34,31	21294,6	1,61

Таблиця. 14. Соціально-економічна вага основних водокористувачів

Сектори економіки	Обсяги створення ВДВ	Обсяги забору води галуззю	Водоемність галузі	Залежність від якості води	Забрудненість стічних зворотних вод
Енергетика	помірна	низька	низька	низька	низька
Чорна металургія	помірна	низька	низька	низька	низька
Хімічна промисловість	помірна	низька	низька	низька	низька
Машинобудування і металообробка	помірна	низька	низька	низька	низька
Харчова промисловість	помірна	помірна	низька	висока	помірна
Вугільна промисловість	помірна	низька	низька	низька	низька
Житлово-комунальне господарство	низька	висока	висока	висока	висока
Рибне господарство	висока	висока	помірна	помірна	низька
Зрошення	висока	низька	помірна	помірна	низька

³²Звіт Європейського Союзу «The Economic Value of Water – Water as a Key Resource for Economic Growth in the EU»

Інші види с/г (в тому числі тваринництво та рослинництво)	висока	низька	помірна	помірна	низька
Транспорт	помірна	помірна	низька	низька	низька
Рекреація та охорона здоров'я	помірна	низька	низька	висока	низька

На основі результатів отриманої оцінки залежності за п'ятьма вищенаведеними критеріями сектори економіки поділено на 5 груп відповідно до їх соціально-економічного значення в даних суббасейнах.

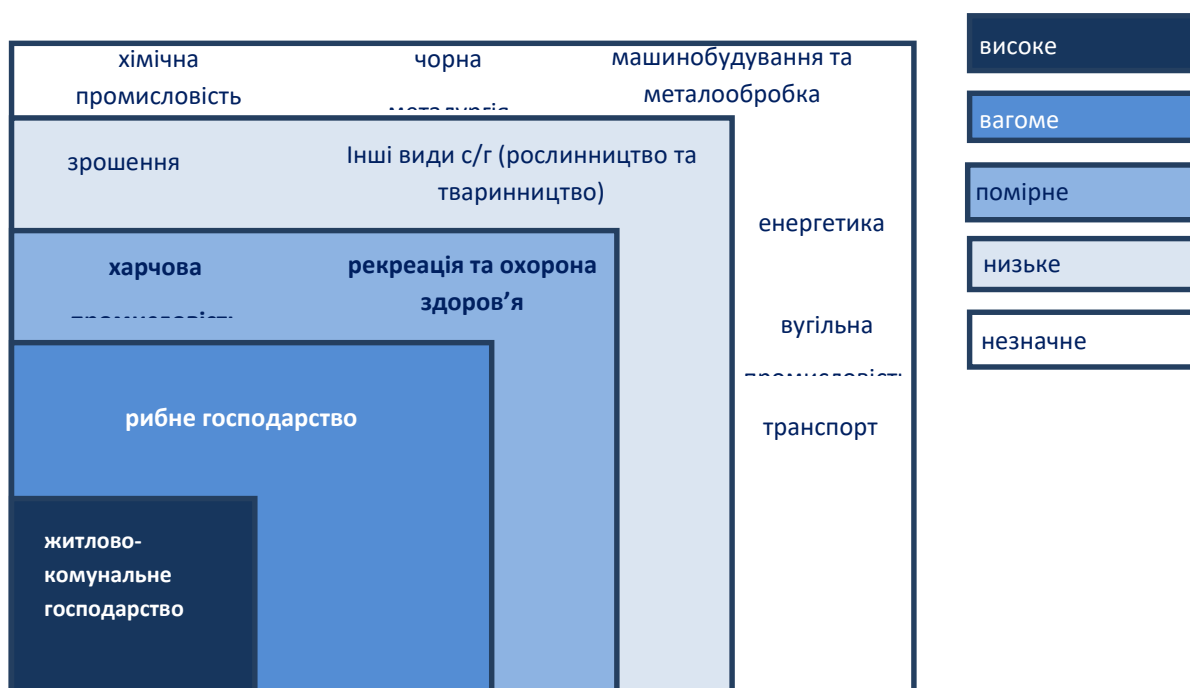

Рис. 18 Соціально-економічне значення секторів економіки

До **1 групи «Повна залежність»** віднесено водокористувачів, які мають високу залежність за 4-ма показниками - від якості води, високу водоемність, здійснюють значний тиск на водні ресурси таroduють малі обсяги ВДВ, як приклад – житлово-комунальне господарство. Вода у цьому секторів є ключовим фактором для їх діяльності.

До **2 групи «Множинна залежність»** - ті, що мають високу залежність, принаймні, за двома показниками – рибне господарство.

До **3 групи «Специфічна залежність»** - ті, що має високу залежність за одним із показників – харчова промисловість, рекреація та охорона здоров'я.

До **4 групи «Помірна залежність»** - ті, що мають помірну залежність мінімально за 1 показником, це – зрошення та інші види сільського господарства.

До **5 групи «Залежність без використання води»** належать сектори економіки, які використовують воду без забору з природних водних об'єктів, генерують низькі обсяги ВДВ та є не значними забруднювачами. До цієї групи віднесено хімічну та вугільну промисловість, енергетику, чорну металургію, машинобудування та металообробка і транспорт.

За результатами оцінки соціально-економічного значення житлово-комунальне господарство перебуває у повній залежності від водних ресурсів та є найбільш водоемним сектором економіки (51,51 м³/1000 грн) .

6.2.1 Комунальне водокористування

Комунальне водокористування суббасейнах Пруту та Сирету полягає у задоволенні питних та господарсько-побутових потреб населення. В основному комунальне водокористування сконцентроване у великих населених пунктах, таких як Чернівці, Коломия, Косів, Верховина, Яремче, Снятин, Кіцмань, Сторожинець, Глибока тощо.

Водокористувачами житлово-комунального сектору в результаті своєї діяльності у 2019 році було забрано 9 млн.куб.м води, а це 26,5 % води від загального обсягу забору по суббасейнах.

Найбільші водокористувачі цієї галузі у суббасейнах - ДКП «Чернівціводоканал»-4,766 млн.м³ ; Кіцманське ВУЖКГ-0,226 млн.м³, Сторожинецьке ВУЖКГ-0,257 млн.м³ та Глибоцьке ВУЖКГ-0,131 млн.м³.

Відсоток втрат води у житлово-комунальному секторі по суббасейну є суттєвим і складає від 34,8 % (Івано-Франківська область) до 52,1 % (Чернівецька область), їх обсяг становить 3,5 млн.м³ води, що є значно вищим середнього значення втрат води при транспортуванні в Україні (30,3 % -за даними звіту про результати діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг).

Житлово-комунальне господарство є основним забруднювачем в межах суббасейнів та скидає 97 % забруднених стічних вод.

6.2.2 Промислове водокористування (в розрізі основних водокористувачів, зокрема - енергетика)

Забір води промисловими водокористувачами становить лише 2,7 % по суббасейнах (0,92 млн.м³).

Потреби водокористувачів сектору промисловості забезпечуються як з поверхневих водних об'єктів, так і з підземних.

Основне промислове водокористування за даними державного водообліку в суббасейнах Пруту та Сірету здійснюють водокористувачі харчової промисловості та підприємства добувної та переробної промисловості.

Втрати при транспортуванні води промисловими підприємствами відсутні.

Найбільше водокористування здійснювали:

- Мамалигівський гіпсовий завод (с. Мамалига Новоселицького р-ну)- 0,284 млн.м³;
- ДП «Укрспирт» Залучанське МПД Снятинський р-н – 0,213 млн.м³;
- Гравійно-піщаний кар'єр (сmt. Неполоківці)- 0,071 млн.м³,
- ТОВ Буковинська фабрика, ГКД «Ламель» сmt.Красноільськ Сторожинецького р-ну - 0,06 млн.м³;
- Чернівецький олійно-жировий комбінат (м. Чернівці) - 0,051 млн.м³;
- ПАТ «Укрнафта» НГВУ «Надвірнанафтогаз» м. Надвірна – 0,031 млн.м³;
- ТОВ ККНК «Технобуд»-0,023 млн. м³;
- ТОВ «Леоні Ваерінг Системс УА Гмбх» м. Коломия – 0,022 млн.м³.

Частка скидів стічних вод від водокористувачів промисловості становить лише 1,2 % (0,382 млн. м³), з них забруднених надходить до поверхневих водних об'єктів – 0,037 млн. м³ – переважно від харчової промисловості.

6.2.3 Водокористування у сільському господарстві

Сільське господарство є значущим сектором економіки у суббасейнах Пруту та Сірету, оскільки забирає 67 % від загального забору по суббасейнах.

У сільському господарстві водні ресурси використовуються в основному для рибного господарства, в тому числі форелевими господарствами, рослинництва, тваринництва та птахівництва.

В структурі забору води для потреб сільського господарства рибне господарство складає 42 % від загального забору в цій категорії.

У 2019 році водокористувачами с/г скинуто до поверхневих водних об'єктів стічних вод у обсязі 9,42 млн.м³, що складає 28,6 % від обсягу загального водовідведення по суббасейнах.

Сільське господарство не чинить значних тисків на водні ресурси суббасейнів Пруту та Сірету внаслідок практично відсутності скидів забруднених вод від водокористувачів даного сектору. Основна частина (99,7 %) зворотних вод, що скидаються водокористувачами у сільському господарстві, становлять нормативно чисті без чистки води.

Найбільше водокористування здійснювали:

ТОВ «Покуття-Фрукт» с. Стецева Снятинського р-ну – 0,390 млн.м³;

ТОВ ВК фірма «Варто» м. Снятин – 0,068 млн.м³;

ТОВ «Птахофабрика «Снятинська Нова» м. Снятин – 0,032 млн.м³;

ТОВ АПФ «Родник Плюс» с. Будилів Снятинського р-ну – 0,022 млн.м³.

Основні водокористувачі у **тваринництві**: СТЗОВ «Котелеве» с. Котелеве Новоселицького району 0,069 млн.м³ та СТЗОВ «Колосок-2» с.Цурень Герцаївського району-0,045 млн.м³; у **птахівництві**: ТОВ «УПГ-Інвест» с.Витилівка Кіцманського району – 0,074 млн.м³, СТОВ «Тарасовецька птахофабрика» с.Тарасівці Новоселицького району-0,034 млн.м³.

6.2.4 Водокористування на транспорті

Водокористування на транспорті полягає у використанні водних ресурсів, як поверхневих, так і підземних, для потреб різних видів транспорту, зокрема водного та наземного.

Водокористування на транспорті в суббасейнах Пруту та Сирету здійснюється для потреб пасажирського та наземного транспорту міського та приміського сполучення.

Водокористувачами транспортного сектору використано 0,2 млн.м³ води (майже 1 % від загального забору).

Найбільші водокористувачі у даній галузі:

Івано-Франківські дистанції водопостачання ст. Глибоко-Буковинська та ст. Сторожинець - 0,056 млн.м³;

ПАТ «Укрзалізниця» державна станція Коломия – 0,036 млн.м³;

ПАТ «Укрзалізниця» державна станція Коршів – 0,008 млн.м³; відокремлене підприємство «Моторвагонне депо Коломия» – 0,006 млн.м³.

До поверхневих водних об'єктів водокористувачами сектору транспорту скинуто 0,01 млн.м³ нормативно очищених на очисних спорудах стічних вод.

6.2.5 Інші види водокористування

Інші види водокористування здійснюють незначний забір води в обсязі межах 1,5% (0,05 млн.м³) від загального обсягу забору в суббасейнах.

Серед водокористувачів інших галузей можна виокремити – підприємства лісового господарства, зв'язку, будівництва, торгівлі і громадського харчування, матеріально-технічного постачання.

Низькі значення обсягів забору води та водовідведення від інших видів водокористування вказують на відсутність значних тисків на стан вод від зазначених вище галузей.

6.3 Прогноз потреб у воді основних галузей економіки

Прогноз потреб у воді загалом в межах суббасейнів та за основними галузями економіки здійснюється на період дії Плану управління річковим басейном (до 2030 року) за трьома сценаріями – реалістичний, оптимістичний та песимістичний.

Основою для розрахунку прогнозу є показники забору води в межах суббасейнів Пруту та Сирету за період 2015-2020 рр., їх обсяг та у розрізі галузей економіки. Прогноз обсягів забору води розраховано на основі показнику ВВП України за аналогічний період та його прогнозного значення на короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий періоди. Крок оптимістичного та песимістичного сценаріїв розраховано шляхом визначення середньорічних відхилень за попередні роки від прогнозованих значень.

Основні фактори, що впливають на водокористування в суббасейнах Пруту та Сирету:

- тенденції економічного розвитку – переважно сільське господарство;
- поширення коронавірусної інфекції COVID-19 та вжиття обмежувальних заходів;
- природно-географічний: паводконебезпечний регіон.

Прогнозування показника забору води на короткостроковий період – на 2021 рік, здійснено на основі консенсус-прогнозу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (квітень 2021). Прогноз ВВП України свідчить про відновлення позитивного тренду розвитку економіки після значних втрат у 2020 році, спричинених пандемією COVID-19, показуючи стрімке зростання у

2021-2023 рр. з поступовою стабілізацією в подальшому періоді. Так, очікується зростання ВВП у 2021 році на рівні 4,1%.

На середньостроковий період 2022-2024 очікується зростання ВВП у 2022 році – на 3,7%, у 2023-2024 роках темпи економічного зростання України матимуть зростання на рівні 3,5% у 2023 році та 3,9% у 2024 році.

Довгостроковий період прогнозу – 2024-2030 рр. було розраховано на основі прогнозних значень показників світового розвитку Світового банку, Oxford Economic Forecasting^{33, 34} де прогнозовано зростання ВВП України на 3,2% щорічно до 2030 року.

Глобальні перспективи залишаються дуже невизначеними через пандемію. За умови формування ефективних стратегій відновлення та розвитку України, зокрема, якісного та безперешкодного їх впровадження, можливо ліквідувати наслідки пандемії для економіки та стимулювати подальший розвиток економічного потенціалу досить в короткий період.

Методом для прогнозування показників забору води був розрахунок прогнозованого експоненціального зростання на основі наявних даних.

Попередні експертні прогнози щодо тенденцій забору води свідчать про його зростання з урахуванням відновлення економічного росту.

Аналіз рис. 19. дозволяє констатувати збільшення водокористування у суббасейнах Пруту та Сірету у 2021 році, з поетапною стабілізацією тренду. У період 2026-2030 рр. прослідковується тенденція послідовного зростання обсягів водозабору внаслідок зростання потреб галузей економіки.

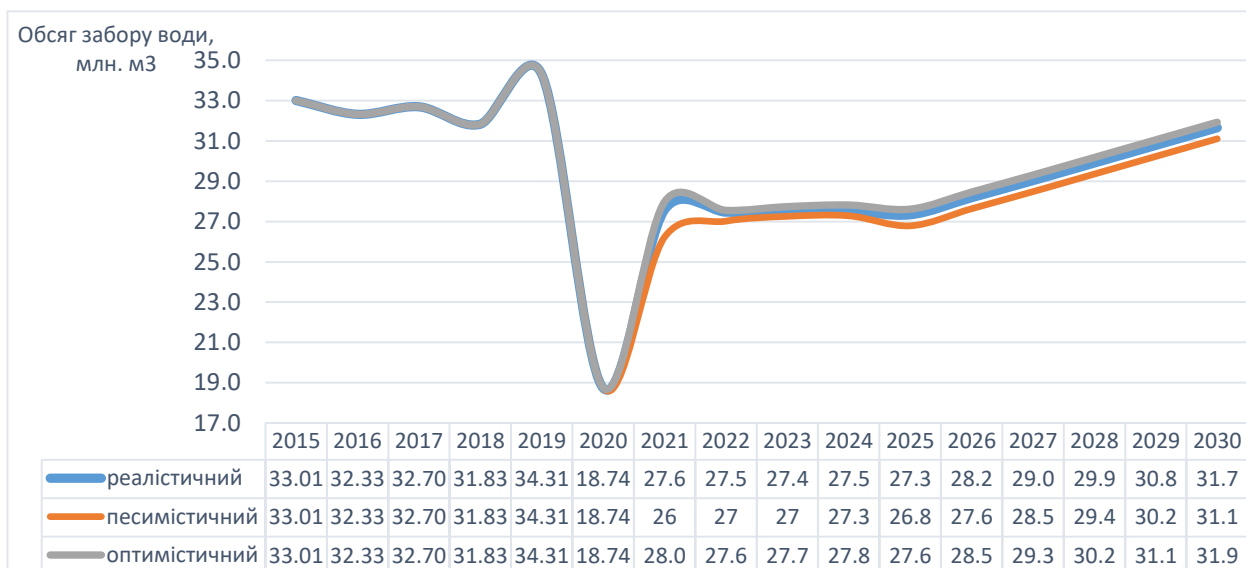

Рис. 19. Прогноз забору води в суббасейнах річок Пруту та Сірету до 2030 р.

Результати прогнозування обсягів забору води у суббасейнах Пруту та Сірету до 2030 року у розрізі галузей економіки представлено на рис. 20.

Аналіз даних водокористування³⁵ свідчить про значне падіння обсягів забору води у суббасейнах, зокрема в секторі «сільське господарство» більш ніж у 2,5 рази. Це може бути пов'язано як зі спадом індексу сільськогосподарської продукції у 2020 році, так і з переведенням звітності про використання води у електронний формат та неповнотою даних звітування.

У комунальному секторі спад забору води у 2020 році становив 15 %.

³³ Прогноз розвитку світової економіки до 2030. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.ui-future.org/prognoz-rozvitku-sv%D1%96tovoi-ekonom%D1%96ki-do-2030e.html>

³⁴ International Macroeconomic Data Set. United States Department of Agriculture. URL: <https://www.ers.usda.gov/data-products/international-macroeconomic-data-set.aspx>

³⁵ На основі наданих БУВР Пруту та Сірету даних забору води за 2015-2019 роки та за даними Порталу електронних послуг Держводагентства за 2020 рік

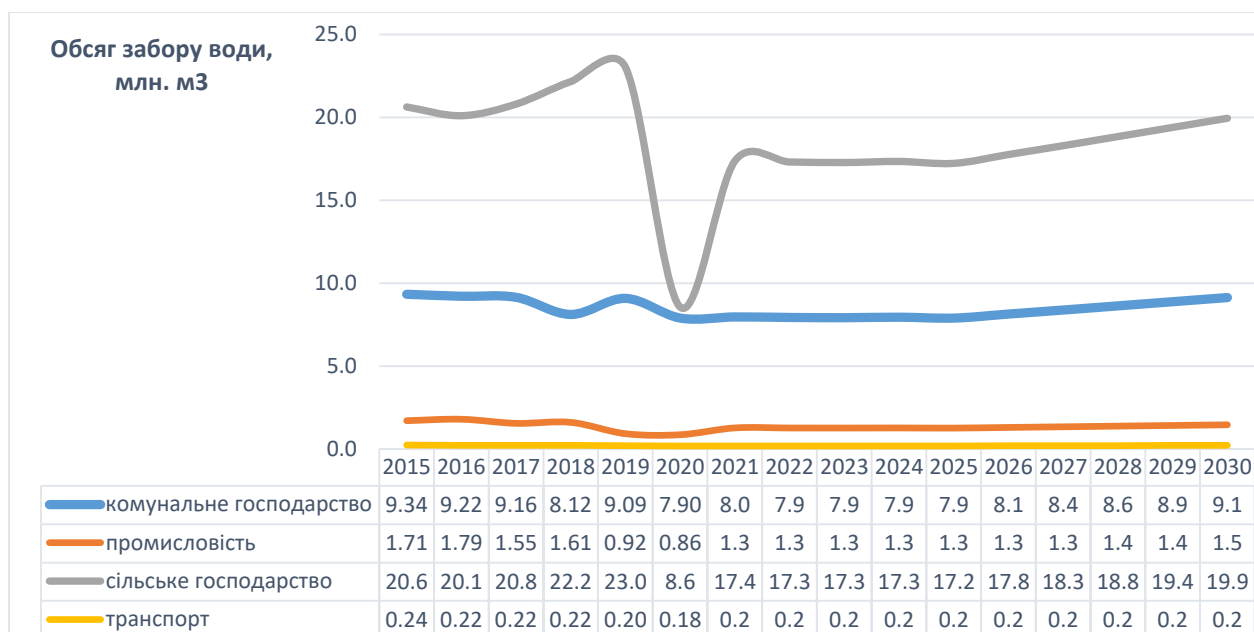

Рис. 20. Прогноз забору води в суббасейнах Пруту та Сирету до 2030 року у розрізі галузей економіки

У 2021 році прогнозується незначне нарощення обсягів забору води для потреб **житлово-комунального господарства**, на що вплинули карантинні обмеження та гігієнічні і санітарні нововведення внаслідок впливу пандемії COVID-19. Починаючи із 2022 року прогнозується стабілізація обсягів забору води галуззю ЖКГ.

Для **промисловості** суббасейнів Пруту та Сирету очікується збільшення прогнозних обсягів забору води внаслідок економічного зростання регіонів. Зростання обсягів забору води в цих суббасейнах до 2030 року може становити 60 % відносно показників 2020 року.

Прогноз обсягів забору води на потреби **сільського господарства** в суббасейнах Пруту та Сирету характеризується значним коливанням. У 2021 році очікується збільшення обсягів забору води у цій галузі орієнтовно в двічі. 2022-2026 роки - прогнозується стабілізація прогнозованих показників. У довгостроковому періоді до 2030 року прослідковується тренд поступового нарощення водокористування в областях суббасейнів.

Значного росту забору води водокористувачами **транспортного сектору** не прогнозується.

6.4 Інструменти економічного контролю

6.4.1 Окупність використання водних ресурсів

Окупність використання водних ресурсів полягає у співставленні коштів, що надходять від використання водних ресурсів, до коштів, витрачених для надання водних послуг. Характеристика водних послуг та водокористування в суббасейнах Пруту та Сирету представлена відповідно до інституційної структури регулювання послуг на воду:

I. Послуги з централізованого водопостачання та водовідведення;

II. Спеціальне водокористування секторами економіки - сплачуються платежі і збори в бюджеті всіх рівнів (рентна плата, екологічний податок за скиди у водні об'єкти в Україні, оренда водних об'єктів);

I. ОКУПНІСТЬ ПОСЛУГ З ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

У суббасейнах Пруту та Сирету послуги з централізованого постачання та водовідведення надаються ліцензіатами Національної комісії, що здійснює державне регулювання в сфері енергетики та комунальних послуг та організаціями, діяльність яких ліцензують органи місцевого самоврядування.

Табл. 15. Реєстр суб'єктів природних монополій у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та централізованого водовідведення³⁶

№ п/п	Назва підприємства
Івано-франківська область	
1	Комунальне підприємство «Верховинське водопровідно-каналізаційне підприємство»
2	Косівське міське комунальне підприємство «Косівміськводосервіс»
3	Комунальне підприємство «водоканал» м. Снятина
4	Заболотівський комбінат комунальних підприємств
5	Дочірнє підприємство «Сільський комунальник» ТОВ «Коломийський райсількомунгосп» Коломийського району, с. Турка
6	Комунальне підприємство «Селищне комунальне підприємство» с-ща Ворохта
7	Комунальне підприємство «Коломияводоканал»
8	Виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства м. Яремче
9	Гвіздецький комбінат комунальних підприємств
10	КП «Коломиятеплоенергія»
11	ТзОВ «Західтеплоенергоінвест-снятин»
12	ТзОВ «Струмок»
13	ТзОВ «Косіврембудсервіс»
Чернівецька область	
14	Комунальне підприємство «Чернівціводоканал»
15	Берегометське підприємство «Криниця»
16	Комунальне унітарне підприємство «Комунальник» м. Вижниця
17	Герцаївське виробниче управління житлово-комунального господарства
18	Глибоцьке виробниче управління житлово-комунального господарства
19	Заставнівське житлово-експлуатаційне управління тепло водозабезпечення
20	Кіцманське виробниче управління житлово-комунального господарства
21	Комунальне підприємство «Неполоковецький комунгосп»
22	Комунальне підприємство «Новоселицька міська тепломережа»
23	Путильське виробниче управління житлово-комунального господарства
24	Комунальне підприємство «Сторожинецьке житлово-комунальне господарство»
25	Державне підприємство «Неполоковецький комбінат хлібопродуктів» Державне агентство резерву України
26	Державне підприємство спиртової та лікеро-горілчаної промисловості «Укрспирт», (Лужанське місце провадження діяльності ДП «Укрспирт»)
27	Комунальне господарство «Добробут 2012»
28	ФОП Сінчук Микола Іванович
29	Квартирно-експлуатаційний відділ
30	Товариство обмеженої відповідальності «Нова ера - енергетична група»
31	Приватне підприємство «Надпредтеплосервіс»
32	Комунальне підприємство «Новоселицька міська тепломережа»
33	Міське комунальне підприємство «Чернівцітеплокомуненерго»
34	ТзОВ «Чернівецькі теплові мережі»

Найбільш грошові надходження надходять підприємствам водопровідно-каналізаційного господарства. За розрахунками водопровідно-каналізаційним підприємствам – ліцензіатам НКРЕКП у суббасейнах Пруту та Сірету (1 ліцензіат, лише 1 % ринку України³⁷) надійшло у 2020 році близько 255 млн. грн.³⁸ (з ПДВ).

Окупність послуг з водопостачання та водовідведення розрахована як відношення тарифу до собівартості у суббасейнах Пруту та Сірету є більше 100 %. Через недостатній рівень розрахунку споживачів за надані послуги, який складає за підсумками 2020 року - 91% (по водопостачанню – на

³⁶За даними НКРЕП, станом на 30.09.2021

³⁷На початок 2021 р. НКРЕКП ліцензувала діяльність 55 підприємств в сфері водопостачання та водовідведення.

³⁸Тут і далі розрахунки здійснювались на основі наявної статистики в Україні.

90 %, по водовідведенню – на 94 %) виникає ситуація недостатнього покриття послуг на воду платіжниками споживачів та загрозу стійкості надання водних послуг. Рівень розрахунку споживачів по КП «Чернівціводоканал» - **93,1 %**, що відповідає високому рівню.

Стан водопровідно-каналізаційних мереж в суббасейнах Пруту та Сирету є незадовільним, що впливає на якість води. Основним джерелом інвестицій у 2020 році у суббасейнах Пруту та Сирету, як і впродовж попередніх років, була амортизація в обсягах, що передбачені структурами тарифів. Також залучались кошти за рахунок прибутку, передбаченого у структурі тарифів ліцензіатів.

Зважаючи на те, що прибуток в тарифах в середньому був закладений на рівні 2%, у суббасейнах Пруту та Сирету за розрахунками прибуток комунальних підприємств ліцензіатів НКРЕКП склав близько 5 млн. грн. (всього підприємствам надійшло близько 810 млн. грн). **Проте жодне підприємство не передбачило використання прибутку на формування резервного фонду (капіталу) для модернізації, на виробничі інвестиції, що було б слід передбачити в їхній господарській діяльності.**

За даними НКРЕКП, «обсяг виробничих інвестицій з прибутку визначається в розмірах, що є необхідними для поступового відновлення мереж (покращення функціонування підприємств водопровідно-каналізаційного господарства), та з урахуванням потреб щодо виконання фінансових зобов'язань ліцензіатів перед міжнародними фінансовими організаціями». Проте цей рівень є вкрай недостатнім.

II. ОКУПНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РУСЕРСІВ У СУББАСЕЙНАХ ПРУТУ ТА СІРЕТУ

(на основі розрахунків по публічним фінансам)

1) НАДХОДЖЕННЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Відповідно до принципів «користувач платить» та «забруднювач платить» Податковим кодексом України за спеціальне водокористування встановлена:

- А. Рентна плата за забір води для різних видів водокористувачів;
- Б. Екологічний податок за скиди у водні об'єкти.

Окрім цього за користування водними об'єктами для потреб розведення аквакультури сплачується:

- В. Орендна плата за водні об'єкти,
- Г. Плата за спеціальне використання водних біоресурсів

А. Рентна плата за спеціальне водокористування

До державного (загальний та спеціальний фонди разом) та місцевих (загальний фонд) бюджетів від суб'єктів господарювання у суббасейнах Пруту та Сирету за адміністративними областями надійшло разом 17,2 млн. грн. – у 2017 р., 23,5 млн. грн. – у 2018 р., 23,1 млн. грн. – у 2019 р. Максимальні надходження рентної плати до бюджетів в суббасейнах Пруту та Сирету спостерігались у 2018 році.

У 2019-2020 роках прослідковується тенденція до спаду обсягів надходжень рентної плати.

Суббасейни Пруту та Сирету за розміром надходжень рентної плати за спеціальне водокористування відносяться **до найнижчих по Україні**.

Таблиця. 16. Динаміка надходжень рентної плати за спеціальне використання води до державного та місцевих бюджетів у суббасейнах Пруту та Сирету, грн.³⁹

Рік/ область	Івано-Франківська		Чернівецька		Разом		Всього по суббасейнах
	державний бюджет	місцеві бюджети	державний бюджет	місцеві бюджети	державний бюджет	місцеві бю- джети	
2017	3397526,1	3397526,0	5187707,5	5187804,1	8585233,7	8585330,2	17170563,84
2018	5000265,2	4091246,8	7940289,8	6497068,4	12940555,0	10588315,2	23528870,24
2019	5224232,4	4274605,8	7454752,8	6099472,6	12678985,1	10374078,3	23053063,46
2020	4031805,0	3298813,8	7085986,2	5797503,1	11117791,2	9096316,8	20214108,07

³⁹Джерело: Звіти про доходи місцевих бюджетів., Звіти про доходи державного бюджету

Б. Екологічний податок за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти

У суббасейнах Пруту та Сірету у 2018-2020 роках до державного бюджету та спеціального фонду місцевих бюджетів надійшло податкових надходжень за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти на рівні 1,5-1,6 млн. грн. Більше половини цих коштів (55%) збирається в місцеві бюджети відповідно до бюджетного розподілу (табл. 17). З 2019 року прослідковується тенденція до збільшення надходжень екологічного податку у Чернівецькій області.

Таблиця.17. Надходження екологічного податку за скиди у водні об'єкти до державного та місцевих бюджетів у суббасейнах Пруту та Сірету, грн.¹³

Рік/ область	Івано-Франківська		Чернівецька		Разом		Всього по суббасейнах
	держав- ний бю- джет	місцеві бюджети	держав- ний бю- джет	місцеві бюджети	держав- ний бю- джет	місцеві бюджети	
2017	146977,5	587910,1	117325,7	469302,7	264303,2	1057212,8	1321516,0
2018	423428,7	517524,3	287611,1	351524,9	711039,8	869049,2	1580089,0
2019	336207,1	410920,0	348058,7	425405,4	684265,9	836325,4	1520591,3
2020	340329,6	415958,6	365007,5	446120,6	705337,1	862079,2	1567416,3

В. Плата за оренду водних об'єктів

Середньозважений розмір орендної плати є уніфікованим для всіх водних об'єктів в суббасейнах Пруту та Сірету і постійно збільшується. Його динаміка є наступною: у 2017р. – 156,9, 2018-2020 роках – 162,7 грн./га.

До місцевих бюджетів в областях суббасейнів, за розрахунками, надійшло у 2017-2020 рр. орендної плати за водні об'єкти (їх частини) у розмірі 148-109 тис. грн. або 1,5-0,8 % від загальноукраїнського показника.

У суббасейнах Пруту та Сірету тенденція до зниження плати за оренду водних об'єктів, майже на 40 % відносно 2017 року.

За даними ДПС, всього в Україні до місцевих бюджетів всіх рівнів за оренду водних об'єктів надійшло 10 – 10,4 млн. грн. – у 2017-2018 рр., 13,5 млн. грн. – у 2019 р. та 14 млн. грн у 2020 році (табл. 18).

Таблиця 18 Динаміка надходжень орендної плати до місцевих бюджетів в суббасейнах Пруту та Сірету, грн

Область/рік	2017	2018	2019	2020
Івано-Франківська	38497,7	55248,9	51027,4	32261,3
Чернівецька	109861,3	93786,8	84309,1	76393,3
Разом по суббасейнах	148359,0	149035,7	135336,5	108654,6

Г. Плата за спеціальне використання рибних та інших водних біоресурсів

Плата за використання рибних та інших водних біоресурсів справляється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України.⁴⁰ Відповідно до звіту про місцеві бюджети від плати за спеціальне використання рибних та інших водних біоресурсів надійшло лише в Івано-Франківській області (частка якої в суббасейні 35 %) – 8,1 тис. грн. у 2020 році.

У 2017-2019 роках надходжень плати за спеціальне використання рибних та інших водних ресурсів не справлялось.

⁴⁰Постанова КМУ «Про затвердження Порядку справляння плати за спеціальне використання водних біоресурсів і розмірів плати за їх використання» від 12 лютого 2020 р. № 125

Таблиця. 19. Динаміка надходжень плати за спеціальне використання водних біоресурсів до місцевих бюджетів у суббасейнах Пруту та Сирету, грн

Область/рік	2017	2018	2019	2020
Івано-Франківська	-	-	-	8146,86
Чернівецька	-	-	-	-
Разом по суббасейнах	-	-	-	8146,86

2) ВИДАТКИ НА ВОДНІ РЕСУРСИ В СУББАСЕЙНАХ ПРУТУ ТА СІРЕТУ

А. Капітальні та поточні видатки з державного та місцевих бюджетів на природоохоронні програми в сфері захисту водних ресурсів

Відповідно до державної статистичної звітності капітальні інвестиції та поточні витрати спрямовуються за дев'ятьма природоохоронними напрямками, з них безпосередньо стосуються відтворення та охорони водних ресурсів:

- очищення зворотних вод;
- захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод.

Частка першого напрямку є більш значною, ніж другого, разом вони складають близько половини всіх видатків від сукупного обсягу капітальних і поточних витрат за всіма напрямками – табл. 11-13.

На ці два напрями спрямовується видатки державних (в т.ч. із Державного фонду охорони навколишнього природного середовища) та місцевих бюджетів (в т.ч. з місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища), власних коштів та інших джерел фінансування. У 2019 було спрямовано 224,278 млн. гривень.

У 2018 та 2019 роках відомості щодо капітальних та поточних видатків, зазначені у державній статистичній звітності є однаковими у відповідних областях.

У 2020 році – зростання капітальних та поточних видатків більше як на 40 % за рахунок капітальних вкладень за напрямком «захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод». Ці видатки спрямовуються на виконання заходів протипаводкових захисту, берегоукріплення, з огляду на загострення небезпек і періодичні руйнівні наслідки повеней і паводків у суббасейнах.

Таблиця 20. Динаміка капітальних вкладень в суббасейнах Пруту та Сірету, тис. грн

Область	2017			2018			2019			2020		
	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод
Івано-Франківська	138101,6	30536,7	26833,8	86973,3	43940,3	19679,5	86973,3	43940,3	19679,5	93654,9	14657,9	62492,3
Чернівецька	19245,3	2321,9	14518,4	24391,4	14114,0	5705,8	24391,4	14114,0	5705,8	64753,3	5475,3	58563,9
Разом по суббасейнах	157346,8	32858,6	41352,2	111364,7	58054,3	25385,3	111364,7	58054,3	25385,3	158408,2	20133,2	121056,2
% програм від загального показника		20,9	26,3		52,1	22,8		52,1	22,8		12,7	76,4
Разом по 2 водоохоронним програмах		74210,8			83439,6			83439,6			141189,4	

Таблиця 21. Динаміка поточних вкладень в суббасейнах Пруту та Сірету, тис. грн

Область	2017			2018			2019			2020		
	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод
Івано-Франківська	110681,1	49112,2	11609,9	221745,4	77535,5	13336,3	221745,4	77535,5	13336,3	205347,0	86174,3	9415,4
Чернівецька	70420,9	36724,2	1543,2	98881,5	48287,3	1678,9	98881,5	48287,3	1678,9	131759,9	84522,4	1393,0
Разом по суббасейнах	181102,0	85836,4	13153,1	320626,8	125822,8	15015,2	320626,8	125822,8	15015,2	337106,9	170696,7	10808,4
% програм від загального показника		47,4	7,3		39,2	4,7		39,2	4,7		50,6	3,2
Разом по 2 водоохоронним програмах		98989,6			140838,0			140838,0			181505,1	

Таблиця 22. Динаміка капітальних та поточних вкладень в суббасейнах Пруту та Сірету, тис. грн

Область	2017			2018			2019			2020		
	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	Всього на природоохоронні програми, в т. ч.:	очищення зворотних вод	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод
Івано-Франківська	248782,7	79648,9	38443,7	308718,6	121475,8	33015,8	308718,6	121475,8	33015,8	299001,9	100832,2	71907,7
Чернівецька	89666,2	39046,1	16061,7	123272,9	62401,3	7384,7	123272,9	62401,3	7384,7	196513,2	89997,7	59956,8
Разом по суббасейнах	338448,9	118695,0	54505,3	431991,5	183877,1	40400,5	431991,5	183877,1	40400,5	495515,1	190829,9	131864,6
% програм від загального показника		35,1	16,1		42,6	9,4		42,6	9,4		38,5	26,6
Разом по 2 водоохоронним програмах		173200,4			224277,6			224277,6			322694,4	

Б. Видатки державного бюджету на утримання водогосподарської інфраструктури, що належить до сфери управління Держводагентства

У суббасейнах Пруту та Сірету заходи з утримання водогосподарської інфраструктури здійснюються організаціями, що належать до сфери управління Держводагентства, розташованими у відповідних областях суббасейнів – Басейновим управлінням водних ресурсів річок Пруту та Сірету та Дністровським басейновим управлінням водних ресурсів (в частині виконання заходів в межах Івано-Франківської області).

Видатки на експлуатацію водогосподарської інфраструктури здійснюється в рамках комплексної програми «Експлуатація державного водогосподарського комплексу та управління водними ресурсами», у суббасейнах Пруту та Сірету видатки складають у 2020 році – 36804,5 тис. грн. (23321,08 тис. грн. по БУВР Пруту та Сірету та 13483,42 тис. грн. по Дністровському БУВР).

ВИЗНАЧЕННЯ ОКУПНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В СУББАСЕЙНАХ ПРУТУ ТА СІРЕТУ

Якщо коефіцієнт окупності використання водних ресурсів, що розраховано за формулою «Надходження / Видатки * 100»

більше 100%, то це означає, що всі витрати відшкодовуються за рахунок сплати податкових та неподаткових надходжень за отримані послуги до бюджетів всіх рівнів або за тарифами; бюджетні надходження за умов їх цільового призначення можуть бути використані на відтворення водних ресурсів; підприємства отримують прибуток, який може бути спрямований на розвиток виробництва – виробничі інвестиції, на формування резервного фонду (капіталу) тощо (частина піде на сплату податку на прибуток);

якщо показник **менше 100%** – це свідчить про загрозу стійкості послуги, бо витрати бюджетів або підприємства не покриваються отриманими доходами.

Розрахована окупність використання водних ресурсів складає **6,1 %**, що означає, що витрати є вищими, ніж податкові надходження за водні послуги - табл. 14.

Такий рівень окупності свідчить про критичну ситуацію в частині покривання витрат за водні послуги. Надходження платежів **значно нижче за видатки**, що спрямовуються з державного та місцевого бюджетів. Основну частку видатків складають кошти державного та місцевого бюджетів, що спрямовані на заходи по напрямку «Захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод» (заходи протипаводкового захисту).

Розрахований рівень покриття витрат свідчить, що податкові механізми в сфері окупності використання водних ресурсів у суббасейнах Пруту та Сірету, не забезпечують стійкість надання послуг.

Таблиця 23. Баланс надходжень і капітальних видатків за показниками 2020 року у суббасейнах Пруту та Сірету

НАДХОДЖЕННЯ	Надходження, тис. грн.	ВИДАТКИ	Видатки , тис. грн.
Рентна плата за спецводокористування (державний та місцеві бюджети)	20214,1	Капітальні інвестиції на відтворення та охорону водних ресурсів	322694,4
Екологічний податок за скиди у водні об'єкти (державний та місцеві бюджети)	1567,4	Видатки з державного бюджету на експлуатацію державного водогосподарського комплексу	36804,5
Орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди (місцеві бюджети)	108,7		
Плата за водні біоресурси	8,2		
РАЗОМ НАДХОДЖЕННЯ	21898,4	РАЗОМ ВИДАТКИ	359498,9
ОКУПНІСТЬ	6,1 %		

6.4.2 Тарифи на воду

Тарифи на централізоване водопостачання та водовідведення

Відповідно до інституціональної структури в Україні за послуги на централізоване водопостачання та водовідведення НКРЕКП та органами місцевого самоврядування встановлюється наступні види тарифів (додаток):

1) тариф на централізоване постачання (холодна вода) та водовідведення (холодна і гаряча вода разом) (розраховують водоканали, затверджують НКРЕКП для власних ліцензіатів, ОМС для решти місцевих ліцензіатів) та централізоване водопостачання (гаряча вода) (розраховують підприємства «Теплоенерго» затверджують НКРЕКП для власних ліцензіатів, ОМС для решти місцевих ліцензіатів);

2) тариф на централізоване постачання (холодна вода, гаряча вода окремо) та водовідведення (холодна і гаряча вода) з використанням внутрішньо будинкових систем;

НКРЕКП ліцензує діяльність водопостачальних підприємств (водоканалів), якщо ці підприємства обслуговують більше ніж 100 тис. населення, обсяг водопостачання більше 300 тис.куб.м, обсяг водовідведення більше, ніж 200 тис. куб. м.

При встановленні тарифів НКРЕКП керується принципом збалансування інтересів споживачів, суб'єктів господарювання та держави: обмежує плановані витрати ліцензіатів економічно обґрунтованим рівнем, що має забезпечувати самоокупність їх діяльності за умови ефективного господарського управління й заощадливого використання ресурсів, та водночас передбачає необхідні інвестиції для безпечного й сталого функціонування водопровідно-каналізаційних систем.

Станом на початок 2021 року тарифи на централізоване водопостачання та водовідведення були встановлені НКРЕКП в суббасейнах Пруту та Сірету для 1 ліцензіату, що має тарифи для інших водоканалів (суб'єктів господарювання в сфері ЦВВ) – табл. 24.

Таблиця 24. Тарифи на централізоване водопостачання та водовідведення компаній-ліцензіатів НКРЕКП, що надають послуги в суббасейнах Пруту та Сірету ⁴¹

Назва підприємства	Тарифи встановлені НКРЕКП, грн/куб.м / Собівартість, грн./куб.м / ВІДШКОДУВАННЯ, %			
	Водопостачання		Водовідведення	
	для споживачів, які є суб'єктами господарювання в сфері ЦВВ (водоканали)	для споживачів, які не є суб'єктами господарювання у сфері ЦВВ (населення бюджетні організації, інші)	для споживачів, які є суб'єктами господарювання в сфері ЦВВ (водоканали)	для споживачів, які не є суб'єктами господарювання у сфері ЦВВ (населення бюджетні організації, інші)
Чернівецька область				
КП «ЧЕРНІВЦІВОДОКАНАЛ»	4,65	12,18/ 11,86/ 102,7	-	7,21/ 7,1/ 101,5

Головними статтями у структурі собівартості послуг ліцензіатів НКРЕКП у 2020 році продовжують залишатись витрати на **оплату праці (із соціальними виплатами) та придбання електричної енергії**. Їх частки становлять: у водопостачанні 42 % та 25 % (у 2019 році – 38 % та 28 %), у водовідведенні 53 % та 22 % (у 2019 році – 51 % і 25 %) відповідно. Менш вагомими складовими собівартості є амортизація, витрати на ремонти, реагенти та пально-мастильні матеріали, а також витрати на сплату податків і зборів, зокрема збору за спеціальне використання води (рентна плата), плати за користування надрами для видобування прісних підземних вод.

В структурі середньозважених тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення основну частку складають оплата праці (39,73 та 51,26 % відповідно) та електроенергія (23,9 та 20,92 % відповідно).

⁴¹ За даними НКРЕКП, тарифи станом на 01.07.2021

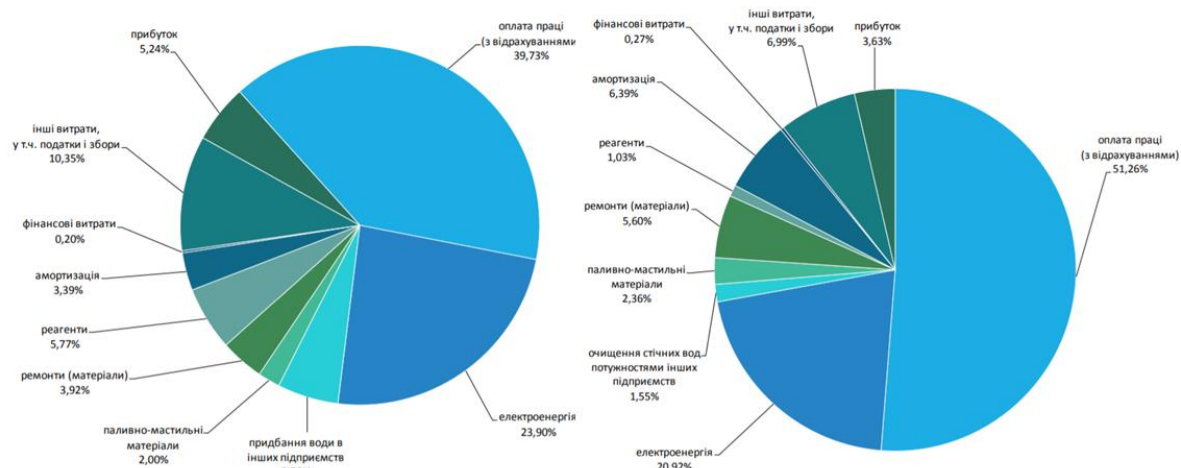

Рис. 21. Структура середньозважених тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення, 2020 рік

Структура тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення КП «ЧЕРНІВЦІВОДОКАНАЛ» наведена у додатку 10.

Послуги з водопостачання та водовідведення надаються в суббасейнах Пруту та Сирету підприємствами ліцензіатами органів місцевої влади - це комунальні підприємства районних, міських, селищних рад, подеколи і сільських рад. При чому тарифи відрізняються для категорій користувачів - для населення, для бюджетних організацій та для комерційних організацій. Загалом місцеві тарифи є вищими в 2-5 рази за тарифи ліцензіатів НКРЕКП. Ще однією особливістю є те що, зазвичай тариф на водовідведення, що включає в себе очищення стічних вод, є вищим, ніж тариф на водопостачання – табл. 25.

Таблиця 25. Тарифи за послуги водопостачання та водовідведення встановлені органами місцевого самоврядування, з ПДВ

Водоканал, ліцензіат ОМС	Область	Водопостачання, грн за 1 куб. м			Водовідведення, грн за 1 куб. м		
		Населення / (багатоквартирні будинки окремо, якщо тариф так встановлюється)	Бюджетні організації	Інші (включаючи комерційні організації та інші установи)	Населення / (багатоквартирні будинки окремо, якщо тариф так встановлюється)	Бюджетні організації	Інші (включаючи комерційні організації та інші установи)
КП «Коломияводоканал» ⁴²	Івано-Франківська	25,36	25,36	25,36	12,89	12,89	12,89
Снятинське КП «Водоканал» ⁴³	Івано-Франківська	29,84	45,06	45,06	17,04	26,96	26,96
Виробничого управління водопровідно-каналізаційного господарства м. Яремче ⁴⁴	Івано-Франківська	20,0-25,0	30,0	30,0	20,0-25,0	35,0	35,0

⁴² За даними <https://kpvodokanal.if.ua/taryfy/> на підставі рішення виконавчого комітету Коломийської міської ради №42 від 25.02.2021 р.

⁴³ <http://snyatyn.if.ua>

⁴⁴ <https://yaremcha-miskrada.gov.ua/news/1581933183/>

КП «Сторожинецьке ЖКГ» ⁴⁵	Чернівецька	24,24	24,24	24,24	7,74	7,74	7,74
КП Кіцманської міської ради ⁴⁶	Чернівецька	26,00/ на послугу 27,00	36,00	36,00	20,00/ на послугу 20,50	38,00	38,00
КП «Путівльміськводоканал» ⁴⁷	Чернівецька	12,53	13,99	15,81	7,40	8,26	9,34
Берегометське підприємство «Криниця»	Чернівецька	21,75	23,92	23,94	16,92	18,60	18,60
Комунальне унітарне підприємство «комунальник» м. Вижниця ²²	Чернівецька	21,60	21,60	21,60	22,03 + дотація з місцевого бюджету 11,87	33,90	33,90
Глибоцьке ВУЖКГ ²²	Чернівецька	9,00	14,46	18,86	6,80	8,85	11,55
Заставнівське житлово-експлуатаційне управління тепловодозабезпечення ²²	Чернівецька	23,24	23,24	23,24	22,06	26,15	26,15
Кельменецьке ВУЖКГ	Чернівецька	17,81	19,50	25,44	15,82	17,33	22,61
КП «Новоселицька міська тепломережа» ²²	Чернівецька	21,64	24,88	24,88	11,05	12,70	12,70
КП «Неполовецький комунгосп» ²²	Чернівецька	5,80	6,67	8,70	19,85	20,78	22,97
КП «ДОБРОБУТ 2012» ²²	Чернівецька	15,00	16,40	19,30	відсутнє	відсутнє	відсутнє

Вартість води для промислових підприємств

Вартість води фактично сплачується промисловими підприємствами у вигляді обов'язкового платежу за спеціальне водокористування – рентної плати. Об'єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання води є фактичний обсяг води, який використовують водокористувачі.

У випадку **використання поверхневих вод** величина ставки рентного платежу залежить від потреб використання, місця та регіону споживання, фактичного обсягу використаної води. Рентна плата не сплачується, якщо обсяг споживання менше ніж 5 куб. м на добу та водокористувач не має власних водозабірних споруд. Ставки рентного платежу у суббасейнах Пруту та Сірету є одними з найнижчих в Україні.

У разі **використання підземних вод** ставки рентної плати за спеціальне використання води встановлені Податковим кодексом України і є диференційованими відповідно до областей. У суббасейнах Пруту та Сірету ставки наведені в табл. 26. Ставки за використання підземних вод є одними з найвищих в Україні.

Таблиця 26. Ставки рентної плати за спеціальне використання води⁴⁸

Басейни річок, включаючи притоки всіх порядків	Ставка рентної плати, гривень за 100 куб. метрів
За використання поверхневих вод	
Дунаю	23,32

⁴⁵ <https://storozhynets.info/archives/48832>

⁴⁶ <http://www.kitsman-rada.gov.ua/>

⁴⁷ <https://old.bukoda.gov.ua/new/8086>

⁴⁸ Податковий кодекс України, ст.255.

Найменування регіону	Ставка рентної плати, гривень за 100 куб. метрів
За використання підземних вод	
Івано-Франківська:	
Богородчанський, Верховинський, Долинський, Косівський, Надвірнянський, Рожнятівський райони	145,42
інші адміністративно-територіальні одиниці області	81,48
Чернівецька	101,8
Інші ставки за спец водокористування	
Для потреб гідроенергетики	11,31 грн за 10 тис. м ³
Для потреб водного транспорту усіх річок	0,1938 грн за 1 тоннаж-добу експлуатації
Для потреб рибництва	59,36 грн за 10 тис. м ³ поверхневої води; 71,36 – підземної води
За воду, що входить до складу напоїв	55,21 грн за 1 м ³ поверхневої води; 64,39 – підземної води
За шахтну, кар'єрну та дренажну воду	12,79 грн за 100 м ³

Плата за забруднення водних об'єктів надходить у вигляді штрафів та екологічного податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти. Екологічний податок щорічно зростає – останнє збільшення ставок екологічного податку відбулось у 2019: ставки за викиди зросли більше ніж у 2,2 рази відповідно до Податкового кодексу України. Ставки податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти представлено в табл.27.

Таблиця 27. Ставки екологічного податку за скиди окремих забруднюючих речовин у водні об'єкти⁴⁹

Найменування забруднюючої речовини	Ставка податку, гривень за 1 тону
Азот амонійний	1610,48
Органічні речовини (за показниками біохімічного споживання кисню (БСК 5))	644,6
Завислі речовини	46,19
Нафтопродукти	9474,05
Нітрати	138,57
Нітроти	7909,77
Сульфати	46,19
Фосфати	1287,18
Хлориди	46,19

На сьогодні на розгляді Верховної Ради України знаходиться законопроект 5600, яким передбачається зміна ставок рентного платежу.

Таблиця 28. Ставки рентної плати за спеціальне використання води (проект)⁵⁰

Басейни річок, включаючи притоки всіх порядків	Ставка рентної плати, гривень за 100 куб. метрів
За використання поверхневих вод	
Район басейну річки Дунай	29,96
Найменування регіону	Ставка рентної плати, гривень за 100 куб. метрів
За використання підземних вод	
Івано-Франківська	166,51
Чернівецька	116,56
Інші ставки за спец водокористування	
Для потреб гідроенергетики	12,95 грн за 10 тис. м ³
Для потреб водного транспорту усіх річок, крім Дунаю	
для вантажного самохідного і несамохідного флоту, що експлуатується	0,2219 грн за 1 тоннаж-добу експлуатації
для пасажирського флоту, що експлуатується,	0,0246 гривні за 1 місце - добу експлуатації

⁴⁹Стаття 245, Податковий кодекс України.

⁵⁰http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72106.

Для потреб рибництва	67,97 грн за 10 тис. м ³ поверхневої води; 81,71 – підземної води
За воду, що входить до складу напоїв	63,22 грн за 1 м ³ поверхневої води; 73,73 – підземної води
За шахтну, кар'єрну та дренажну воду	14,64 гривні за 100 куб. метрів води

Житлово-комунальні підприємства застосовують до ставок рентної плати коефіцієнт 0,3 в частині обсягів води технологічних нормативів використання питної води, визначених відповідно до законодавства про питну воду, питне водопостачання та водовідведення.

7 ОГЛЯД ВИКОНАННЯ ПРОГРАМ АБО ЗАХОДІВ, ВКЛЮЧАЮЧИ ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ВИЗНАЧЕНИХ ЦІЛЕЙ

Буде розроблено до 2023 року.

Даний розділ містить огляд виконання природоохоронних заходів у межах суббасейнів Пруту та Сірету, фінансування яких було передбачено в загальнодержавних цільових програмах, державному фонді охорони навколишнього природного середовища, відповідних обласних та місцевих програмах або фондах, державному фонді регіонального розвитку, державних інвестиційних проєктах, проєктах міжнародної технічної допомоги, регіональних та місцевих інфраструктурних проєктах тощо (Додаток 16).

Серед загальнодержавних природоохоронних програм проаналізуємо виконання заходів Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року (далі-Програма Дніпро). Пунктом 4 постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 2017 року № 336 «Про затвердження Порядку розроблення ПУРБ» зазначено, що розроблення перших ПУРБів для кожного РБР здійснюється в період виконання Програми Дніпро. Фінансування заходів щодо розроблення перших ПУРБ для кожного РБР здійснюється відповідно до пункту 11 зазначеного Порядку за рахунок коштів державного бюджету, що передбачено цією ж Програмою Дніпро в межах видатків, передбачених Державним бюджетом України на відповідний рік, а також інших джерел. Виконання даної Програми важливе, як в контексті підготовки ПУРБ суббасейнів Прут та Сірет, так й виконання заходів для досягнення стратегічної екологічної цілі для РБР Пруту та Сірету.

Метою Програми Дніпро є визначення основних напрямів державної політики у сфері водного господарства, збереження і відтворення водних ресурсів, впровадження системи інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом, відновлення ролі меліорованих земель у продовольчому та ресурсному забезпеченні держави, оптимізація водоспоживання, запобігання та ліквідація наслідків шкідливої дії вод.

Основними завданням Програми Дніпро є:

- гармонізація українського законодавства з міжнародними нормами та удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку водного господарства (виконано частково);
- впровадження ефективного, обґрунтованого та збалансованого механізму використання, охорони та відтворення водних ресурсів, забезпечення сталого розвитку державної системи моніторингу вод згідно з міжнародними нормами (виконано);
- впровадження системи інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом, розроблення та виконання планів управління басейнами річок, застосування економічної моделі цільового фінансування заходів у басейнах річок, утворення басейнових рад річок, а також підвищення ролі існуючих та утворення нових басейнових управлінь водних ресурсів (виконано частково);
- підвищення технологічного рівня водокористування, впровадження маловодних та безводних технологій, розроблення більш раціональних нормативів водокористування, будівництва, реконструкції та модернізації систем водопостачання і водовідведення (виконано частково);
- виконання робіт з берегоукріплення та регулювання русел річок, будівництва та реконструкції гідротехнічних споруд, захисних дамб, польдерів, протипаводкових водосховищ, розчищення русел річок, упорядкування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, розроблення схем комплексного протипаводкового захисту територій від шкідливої дії вод, удосконалення методів і технічних приладів для проведення гідрометеорологічних спостережень, прогнозування паводків (виконано частково);
- забезпечення розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь, зокрема відновлення функціонування водогосподарсько-меліоративного комплексу,

реконструкції і модернізації меліоративних систем та їх споруд, інженерної інфраструктури меліоративних систем із створенням цілісних технологічних комплексів, впровадження нових способів поливу і осушення земель, застосування водо- та енергозберігаючих екологічно безпечних режимів зрошення і водорегулювання (не виконано).

Створення так званої «єдиної» Програми в галузі водного господарства мало б консолидувати державні та місцеві кошти саме на виконання завдань і цілей Програми Дніпро. Орієнтовний обсяг її фінансування становив 46478,46 млн. грн., зокрема, за рахунок державного бюджету - 21029,03 млн. грн., місцевого бюджету - 9294,2 млн. грн., інших джерел, не заборонених законом - 16155,2 млн. грн., (в доларовому ж в еквіваленті 6,193 млрд. доларів США (станом на 01.01.2012 р.) або в середньому щороку по 688 млн. доларів США або 0,4% від валового внутрішнього продукту (ВВП) України. Обсяг фінансування Програми Дніпро визначався щороку під час складання проєкту Закону про державний бюджет України на відповідний рік з урахуванням реальних можливостей державного бюджету і кожного року на неї виділялося все менше й менше коштів. З початку реалізації заходів на Програму Дніпро станом на 1 січня 2019 року з бюджетів усіх рівнів та інших джерел виділено 26 %, станом на 1 січня 2020 р. - 17% від передбаченої потреби, що призвело до значного невиконання її завдань та заходів у визначені терміни. Основним виконавцем Програми Дніпро є Держводагентство України. Якщо детально проаналізувати розподіл видатків державного бюджету по ДВА України за останні роки, то відслідковується наступна тенденція. Державні кошти виділяються в основному на видатки споживання водогосподарського комплексу, оплату праці, комунальні послуги, частка фінансування яких з державного бюджету, для прикладу, в 2020 році складала: з загального фонду - 93,5% (2092158,5 тис. грн.), з спеціального фонду - 81,1% (2261343,4 тис. грн.). Загальні видатки держбюджету на фінансування Програми Дніпро у 2020 році склали 5022671,0 тис. грн.. Левова частка всіх коштів використовується на експлуатацію державного водогосподарського комплексу та управління водними ресурсами - 4 561 352,5 тис. грн. (90,8%). В контексті РБП Пруту та Сирету всі ці узагальнення та висновки щодо виконання та фінансування Програми апроксимуються на відповідні регіональні структурні підрозділи водного господарства. Заходи з утримання водогосподарської інфраструктури у РБП Пруту та Сирету здійснюються організаціями, що належать до сфери управління ДВА, розташованими у відповідних областях – БУВР Пруту та Сирету – в межах Чернівецької області та Дністровське БУВР – в межах Івано-Франківської області. Врегулювання питання продовження терміну дії Програми з 2022 по 2024 роки до періоду підготовки ПУРБ вже третій рік вирішується шляхом перегляду обсягів фінансування заходів та узгодження їх обсягів на центральному та регіональних рівнях. Рахунковою палатою України станом на 8 червня 2021 року здійснено аудит ефективності виконання заходів Програми Дніпро на період до 2021 року. Мета проведення аудиту – виявити існуючі проблеми щодо реалізації даної Програми Дніпро та підтвердити чи спростувати необхідність продовження строку дії Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну р. Дніпро до 2024 року.

Не менш важливою і необхідною була й «Загальнодержавна цільова програма «Питна вода України на 2011-2020 роки», затверджена Законом України від 03.03.2005 року № 2455-IV (надалі Програма Питна вода). Її основною метою було забезпечення гарантованих Конституцією України прав громадян на достатній життєвий рівень та екологічну безпеку шляхом забезпечення питною водою в необхідних обсягах та відповідно до встановлених нормативів. Щоб цього досягти, Програма Питна вода покликана була забезпечити реалізацію державної політики щодо розвитку та реконструкції систем централізованого водопостачання та водовідведення; охорони джерел питного водопостачання; доведення якості питної води до вимог нормативно-правових актів; нормативно-правового забезпечення у сфері питного водопостачання та водовідведення; розроблення та впровадження науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок із застосуванням новітніх матеріалів, технологій, обладнання та приладів. Орієнтовний обсяг фінансування Програми Питна вода складав 9471,7 млн. грн. (в цінах 2010 року), з яких за рахунок державного бюджету - 3004,3 млн. грн., з інших джерел - 6467,4 млн. грн.. Через відсутність належного фінансування за 10 років реалізації Програми Питна вода в Україні суттєві позитивні зміни щодо забезпечення питною водою в необхідних обсягах і відповідної якості не відбулися. Так, станом на 1 січня 2020 року, централізованим постачанням питної води в Україні не забезпечено близько 1% міст, понад 10% селищ міського типу і майже 70% сіл України (8,934 млн. людей). Практично кожен 4 громадянин країни не забезпечений централізованим водопостачанням. Проблема користування привізною водою охоплює щонайменше 9 регіонів країни, і напряду стосується щонайменше 268 тисяч осіб, що мешкає у 824 населених пунктах. За світовими стандартами щодо кількості та якості води, Україна віднесена до маловодних держав. За рівнем якості питної води Україна на 37 місці з-поміж 40 країн Європи. І протягом останніх 10 років наші показники тільки

погіршуються. А за кількістю води на душу населення Україна взагалі на 125 сходинці у світовому рейтингу. В той же час, Загальнодержавна цільова програма Питна вода України, взагалі не виконується і не фінансується. Останній раз Програма Питна вода фінансувалася аж в 2018 році. На Програму Питна вода у 2018 році з державного бюджету України було виділено 200 млн. грн., при цьому тільки підприємства водопровідноканалізаційного господарства України подали на конкурс проекти на загальну суму 1,3 млрд. грн.. Така активність підприємств викликана їх незадовільним фінансово-економічним станом, а також неможливістю органів місцевого самоврядування надати необхідну підтримку на оновлення основних фондів з коштів місцевих бюджетів. Крім цього варто зазначити, що процедури отримання грантових, позикових коштів міжнародних фінансових інституцій є досить тривалими в процесі та пов'язані з значними ризиками, тому отримати державні кошти на реалізацію того чи іншого інфраструктурного проєкту було бажаною метою для кожного водоканалу. Протягом 2019-2020 років Програма Питна вода не фінансувалася і у 2020 році її дія взагалі закінчилася. З метою продовження підтримки підприємств галузі водопостачання та водовідведення, Мінрегіон України у 2019 році розробив та направив до центральних органів виконавчої влади і профільних асоціацій законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про Загальнодержавну цільову програму «Питна вода України» на 2011-2020 роки», який передбачав продовження дії Програми ще на 5 років. Міжвідомче погодження, узгодження, консультації з Мінфіном тривали протягом двох років. Постановою Верховної Ради України від 5 листопада 2020 року №980-IX передбачено можливість та доцільність збільшення/передбачення видатків і надання кредитів загального фонду проєкту державного бюджету на 2021 рік за бюджетною програмою «Реалізація Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» для Міністерства розвитку громад та територій України (замість Мінрегіону) (пункт 2.17.68.). Програма Питна вода України матиме своє продовження до 2025 року. «Ніхто не має залишитися осторонь» на такому принципі має базуватися державна політика, виходячи із глобального порядку денного. Проте, це автоматично не означає, що державний рівень має взяти на себе увесь тягар, зокрема фінансового навантаження. Державних коштів на усе і на усіх не вистачить – це очевидно й зрозуміло всім. То як тоді діяти в умовах обмежених ресурсів? Оцінити вихідні умови та перспективи, та допомогти тим, хто порівняно з іншими перебуває у найгірших умовах – видавалося б логічним й виваженим рішенням. На нашу думку, «кумулятивний ефект» або «ефект синергії» від поєднання двох програм Дніпро та Питна вода міг би мати місце в водній галузі країни. Наприклад, будівництво магістральних водогонів коштом ДВА (Програма Дніпро) могло би одночасно доповнюватися створенням чи реконструкцією як локальних мереж водопостачання, так і водовідведення - коштом Міністерства розвитку громад та територій (Програма Питна вода). Аналізуючи виконання цих двох програм, які діяли практично паралельно одна одній протягом 2013-2020 років, ми в жодному разі не відслідковували ефект синергії, продовження, поєднання дій одного та іншого відомств. Відсутність взаємодії та координації діяльності призвела до відсутності взаємодоповнюючого ефекту. Тренд синергії програм можна б перенести й на регіональний рівень, де загальнодержавні програми могли б також доповнюватися регіональними програмами.

Одним з елементів структури ПУРБ є розділ 3 «Зони (території), які підлягають охороні, та їх картування: об'єкти Смарагдової мережі; зони санітарної охорони; зони охорони цінних видів водних біоресурсів; масиви поверхневих/підземних вод, які використовуються для рекреаційних, лікувальних, курортних та оздоровчих цілей, води, призначені для купання; зони, вразливі до (накопичення) нітратів», тому в контексті підготовки та реалізації ПУРБ дуже важливо мати інформацію щодо виконання «Загальнодержавної програми розвитку заповідної справи на період до 2020 року», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2006 року № 70-р (надалі Програма ПЗФ). За результатами даних обліку територій та об'єктів ПЗФ, поданих органами виконавчої влади на місцевому рівні, що забезпечують реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища (надалі ОНПС), станом на 01.01.2020 року ПЗФ України має в своєму складі 8512 території та об'єктів загальною площею 4,418 млн га в межах території України (фактична площа 4,085 млн. га) та 402500,0 га в межах акваторії Чорного моря. Відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави («показник заповідності») становить 6,77%. ПЗФ знаходиться під державним управлінням Міндовкілля і фінансується через державну бюджетну програму КПКВК 2701160 «Збереження ПЗФ». В 2020 році на заходи по збереженню та розширенню ПЗФ було використано 403734,6 тис. грн. (державний фонд) та 25644,9 (спеціальний), разом - 429581,5 тис. грн.. В цілому за даною бюджетною програмою результативні показники виконано.

З метою визначення та реалізації основних напрямів державної політики, спрямованих на удосконалення земельних відносин та створення сприятливих умов для сталого розвитку землекористування міських і сільських територій, сприяння розв'язанню екологічних та соціальних проблем села, розвитку високоефективного конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва, збереження природних цінностей агроландшафтів діяла «Державна цільова програма розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року», затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 743-р (Програма Земля). Результат недофінансування Програми Земля є надмірна розораність сільськогосподарських угідь що призводить до порушення екологічно збалансованого співвідношення земель сільськогосподарського, природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісгосподарського призначення, земель водного фонду, збільшення площі деградованих, малопродуктивних, а також техногенно забруднених земель (дифузні джерела забруднення). Станом на 1 січня 2021 року понад 500 тис. га деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель підлягають консервації, 143 тис. га порушених земель потребують рекультивації, 294 тис. га малопродуктивних угідь – поліпшення. Наразі створене окреме Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономіки, постанова КМУ від 19.09.2019 року № 838), яке й буде реалізовувати вже нову «Державну цільову програму розвитку земельних відносин та національної інфраструктури геопросторових даних в Україні на період до 2030 року» (Програма Земля, проект розпорядження КМУ від 13.04.2021р.).

Одним із важливих джерел фінансування природоохоронної діяльності є бюджетні природоохоронні фонди. На сьогодні, в Україні існує трьохрівнева система екологічних фондів, яка складається з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища (ОНПС), обласного та місцевих (міські, селищні і сільські) фондів охорони навколишнього природного середовища. На регіональному рівні вагомим джерелом фінансування природоохоронних заходів є обласний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища.

Кошти екологічних фондів використовуються для цільового фінансування природоохоронних заходів відповідно до Переліку видів діяльності, що належить до природоохоронних заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 року №1147. Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища від 25.06.1991 року №1264-XII (із змінами від 18.12.2019р.) фінансування заходів щодо ОНПС, в тому числі й охорони водних ресурсів, здійснюється за рахунок державного бюджету України, місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, фондів ОНПС, добровільних внесків та інших коштів. З метою фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів утворюються цільові фонди ОНПС на державному та місцевому рівнях, так звані екологічні фонди. Ідея екофондів полягає в тому, щоб забруднювачі фінансували відновлення чи покращення об'єкта, який зазнає забруднення чи погіршення внаслідок їх діяльності. Виходячи з досвіду світової практики, вважається, що цільові надходження є надійним способом забезпечення джерел фінансування, тому екологічні фонди розглядаються як джерела цільових надходжень на спільні витрати з захисту довкілля.

Проте, в Україні складається парадоксальна ситуація: суб'єкти господарювання, які забруднюють довкілля сплачують ці кошти, при цьому більшість екологічних, в тому числі й водогосподарських проблем досі залишаються невирішеними. Згідно постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державний фонд охорони навколишнього природного середовища» від 7.05.1998 року № 634 (чинна зі змінами і доповненнями Постановою Кабінету Міністрів України від 4.12.2019 року № 1065), Державний фонд ОНПС став частиною державного бюджету України. Всі екологічні кошти йдуть в зведений бюджет, а природоохоронні заходи фінансуються за залишковим принципом, або принципом - невідкладної необхідності, коли вже настає критична, надзвичайна екологічна ситуація. Фактично весь зібраний екологічний податок розсіюється в межах загального та спеціального фондів державного та місцевих бюджетів. За даними Мініфіну, надходження від екологічного податку у 2018 року склали 2779,6 млн. грн., і значно перевищують витрати бюджету 361,1 млн. грн. на цільові природоохоронні заходи, що має ознаки неефективного та нецільового використання екологічного податку і є порушенням чинного законодавства. Бюджетним кодексом України у 2013 році передбачалося, що 33% з 53%, а з 2014 року – 50% з 65% коштів, які надходять до спеціального фонду державного бюджету, використовуватимуться на фінансове забезпечення виключно цільових проєктів екологічної модернізації підприємств у межах сум сплаченого ними екологічного податку в порядку, установленому КМУ. Проте жодному підприємству України не вдалося скористатися цією нормою через тривалу розробку підзаконних актів. Згідно з даними 2018 року, частка доходів екологічної сфери (рентна плата, екологічний податок, спецдозволи, штрафи) в державному бюджеті склали понад 52 млрд

грн, з яких 4,6 млрд грн було виділено на забезпечення діяльності відповідних центральних органів державної влади і екологічного контролю, і, лише 4,2 млрд грн або ж всього 8% екокоштів були виділені на реалізацію природоохоронних заходів. Сюди ж увійшли й виділення коштів на загальнодержавні бюджетні Програми Дніпро та Питна вода, реальний стан фінансування яких подано вище. Розподіл природоохоронних коштів між відомствами та суб'єктами наступний: найбільше отримало Держводагентство (38%), місцеві бюджети (24%), ДАЗВ (22%), Мінприроди (зараз Міндовкілля) (9%), Держекоінспекція (4%), Держгеонадра (2%). В державному бюджеті на 2020 рік було закладено 496,356 млн. грн на фінансування природоохоронних заходів. Цілком очевидно, що такі витрати не можуть відігравати значну роль у вирішенні екологічних проблем, в тому числі й вирішення питання забруднення та виснаження водних ресурсів, а тим більше – виконання зобов'язань, які взяла на себе Україна перед світовим товариством в сфері ОНПС та зокрема підготовка ПУРБ з метою досягнення доброго екологічного стану для МПВ кожного РБР. Для порівняння: в середньому країни ЄС витрачають 0,8% від свого ВВП на захист довкілля. Наприклад, в Польщі середньорічні обсяги фінансування природоохоронних програм складають 1-1,3 млрд. євро. Половина цих коштів покривається за рахунок національного фінансування, а інша – за рахунок залучення міжнародного фінансування. В наших реаліях очевидним й беззаперечним є термінове відновлення і підвищення обсягів цільового використання коштів екологічного податку та можливо утворення з цією метою позабюджетного Державного фонду ОНПС з визначенням чітких напрямків використання коштів та створення незалежного, ефективного, прозорого інструменту для фінансування природоохоронних заходів. Реалізація міжнародних зобов'язань України у сфері охорони довкілля неможлива без фінансового забезпечення екологічної модернізації самих суб'єктів господарювання, яким необхідно привести свою діяльність до високих європейських стандартів. Державні інвестиційні проекти в Україні вкотре виявились не ефективними і вкрай залежними від державного фінансування.

Значно краще у 2019-2020 роках фінансувався Державний фонд регіонального розвитку (надалі ДФРР), кошти з якого виділялись на конкретні інвестиційні проекти в областях, хоча частка природоохоронних проектів, зокрема проектів з будівництва/реконструкції водопостачання та водовідведення була мізерною. ДФРР було створено у 2012 році саме з метою підвищення конкурентоспроможності регіонів через розкриття власного потенціалу. ДФРР – це основний інструмент держави для фінансування соціальних, економічних, інфраструктурних, культурних, спортивних проектів по всій території країни. Протягом 2015-2020 років з ДФРР загалом було розподілено 27,1 млрд. грн.. За цей час профінансовано близько 4,5 тисяч проектів, найбільше з них – зі сфери освіти (35%). Також значне фінансування отримали проекти охорони здоров'я та соціального захисту (18%), спорту (14%), дорожньої інфраструктури (12%), енергопостачання та водовідведення (11%). Протягом останніх трьох років, ДФРР виділив 9,48 млрд. грн. на проекти по всіх регіонах України. Загалом, на сайті ДФРР розміщено близько 10 тис. проектних пропозицій. В 2020 році вдалось суттєво підвищити відсоток освоєння коштів ДФРР. В 2020 році з ДФРР було профінансовано 4,9 млрд. грн., половину з цих коштів отримали освітні проекти. На другому місці за обсягом фінансування – спортивні об'єкти (22%). Значна частина коштів ДФРР була спрямована на охорону здоров'я – 12,2%, дорожньо-транспортні проекти - 5% та проекти водопостачання та водовідведення - 6% (або 294 млн. грн.). Загалом за рахунок ДФРР у 2020 році реалізовані 284 проекти.

Щодо огляду фінансування регіональних місцевих програм та виконання природоохоронних заходів можна констатувати, що у двох адміністративних областях, які входять до РРБ Пруту та Сірету, були розроблені та затверджені сесіями обласних рад цільові обласні програми за напрямками згідно з загальнодержавними цільовими програмами. Враховуючи, що дані області відносяться до паводконебезпечного регіону Прикарпаття, відповідно перевага надавалась виконанню заходам саме з протипаводкового захисту, будівництву берегоукріплення на гірських річках, відновленню гідрологічного режиму річок, збереженню та розширенню ПЗФ, збільшенню лісистості. Однак, більшість природоохоронних заходів в РБР Пруту та Сірету, передбачені даними програмами, не виконувались через відсутність належного фінансування. Фінансування як загальнодержавних, так і обласних програм проходить не за басейновим, а за адміністративно-територіальним принципом, тому в контексті огляду виконання програм або заходів, включаючи шляхи досягнення визначених цілей в РБР Пруту та Сірету, дає підставу стверджувати, що їх фінансування на обласному рівні практично є дуже різним, як за обсягами капіталовкладень, так і за кількістю реалізованих проектів. Звичайно, враховуючи економічну ситуацію в країні, державний бюджет не в змозі профінансувати значні витрати на водогосподарсько-меліоративний, житлово-комунальний чи природоохоронний комплекси, тому в даний час та найближчу перспективу для розв'язання проблем, на вирішення яких були спрямовані обласні програми, окремі нові

адміністративні утворення (ОТГ) почали орієнтуватися на власні інвестиції, вишукувати для цього внутрішні резерви підприємств та кошти в обласному, районних бюджетах та бюджетах об'єднаних територіальних громад, залучати міжнародну технічну допомогу. І першим, хто має допомогти місцевим територіальним громадам, закласти фундамент планування дій на майбутнє, має стати перший ПУРБ Пруту та Сірету з конкретними заходами для кожного визначеного МПВ сБР Пруту та Сірету.

8 ПОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПРОГРАМ (ПЛАНІВ) ДЛЯ РАЙОНУ РІЧКОВОГО БАСЕЙНУ ЧИ СУББАСЕЙНУ, ЇХ ЗМІСТ ТА ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ПЕРЕДБАЧЕНО РОЗВ'ЯЗАТИ

Буде розроблено до 2023 року.

9 ЗВІТ ПРО ІНФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ГРОМАДСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ ПРОЕКТУ ПЛАНУ УПРАВЛІННЯ РІЧКОВИМ БАСЕЙНОМ

Буде оновлено у 2024 році.

10 ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЗА ВИКОНАННЯ ПЛАНУ УПРАВЛІННЯ РІЧКОВИМ БАСЕЙНОМ.

Буде розроблено до 2023 року.

11 ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПЕРВИННОЇ, ПРО СТАН ПОВЕРХНЕВИХ І ПІДЗЕМНИХ ВОД

Буде розроблено до 2023 року.